

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

KESTÄVÄ KEHITYS JA LUONTOKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Telkän päiväkodin Metsäfestarit

Heli Pokela

Opinnäytetyö
Syyskuu 2016
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

POKELA, HELI:

Kestävä kehitys ja luontokasvatus varhaiskasvatuksessa
Telkän päiväkodin Metsäfestarit

Opinnäytetyö 54 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Syyskuu 2016

Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja tehtiin yhteistyössä Tampereen Telkän päiväkodin kanssa järjestämällä Metsäfestarit. Metsäfestarit oli toiminnallinen tapahtuma, joka sisälsi luontokasvatuksellisia ja kestäväan kehitykseen liittyviä toimintapisteitä, joita lapset kiersivät ryhmänsä kanssa. Opinnäytetyössä tutkittiin, miten Metsäfestarit tuki lasten myönteisen luontosuhteen muodostumista ja työyhteisön yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä millaisia uusia toimintamalleja työntekijät saivat kestäväan kehityksen ja luontokasvatuksen toteuttamiseen. Tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua ja haastattelut toteutettiin ryhmähaastatteluina.

Metsäfestarit yksittäisenä tapahtumana tarjosi lapsille positiivisten kokemusten kautta tehtyjä asioita, jotka ovat myönteisen luontosuhteen muodostumisen edellytys. Luontokasvatukselle kuten muullekin kasvatukselle on annettava aikaa ja vasta pidemmällä havainnoinnilla ja tutkimisella voidaan sanoa, kuinka se vaikuttaa lapsiin. Metsäfestareiden järjestäminen auttoi päiväkodin yhteishengen luomisessa ja toi yhteenkuuluvuuden tunnetta niin aikuisille kuin lapsille. Metsäfestarit eivät tuoneet aivan uusia toimintamalleja työyhteisöön, enemminkin uusia vinkkejä ja näkökulmia luontokasvatuksen toteuttamiseen. Se myös kannusti työntekijöitä hankkimaan lisää tietoa luontoon liittyvistä asioista. Metsäfestarit herätteli työntekijöitä pohtimaan, miksi vastaavia toimintoja ei käytetä arjessa enemmän.

Tapahtuma oli onnistunut, ja kaikille jäi siitä positiivinen kokemus luonnossa toimimisesta. Lasten mukaan parasta luonnossa olemisessa on siellä leikkiminen. Metsäfestareista jäi hyvä pohja vastaavanlaisten tapahtumien suunnitteluun, koska tapahtumien on oltava aikuisten hallinnassa ja yhteisellä vastuulla. Jatkossa voisi tutkia luontosuhteen muodostumisen näkyvyyttä pidemmällä aikavälillä lisäämällä luontokasvatusta päiväkodin arkeen ja tehdä siitä konkreettisia havaintoja tietyn ajanjakson jälkeen.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

POKELA, HELI:

Sustainable Development and Nature Education in Early Childhood Education
A Forest Festival at Telkkä Day Care Centre

Bachelor's thesis 54 pages, appendices 3 pages
September 2016

This thesis was practice-based and it was conducted in collaboration with Telkkä daycare in Tampere by organizing a forest festival. The forest festival was an event in which children visited in groups different activities related to nature education and sustainable development. The purpose of this thesis was to study how the forest festival supported to build up children's relationship to nature and how it affected the feeling of togetherness of the day care personnel. Moreover, the aim was to examine what kind of new operational models the day care workers gained to implement sustainable development and nature education in the day care environment. As the research method semi-constructed theme interview approach was used. It was implemented as a group interview.

As an individual event, the forest festival offered the children positive experiences via activities, which is crucial for building up a positive relationship to nature. However, as in the context of education in general, the effects of nature education on children need to be evaluated during a longer period of time before proper conclusions can be made. Organizing the forest festival helped to gain up team spirit of the day care personnel and also improved the feeling of togetherness among the children and the adults. The forest festival did not bring entirely new operational models, but rather yielded new hints and perspective how to implement the nature education in day care. In addition, the festival encouraged the personnel to take a better look at matters related to nature. Moreover, it raised the question among the personnel why corresponding activities are not used in everyday life more often.

The event was successful and everybody felt they had a positive experience of being active in the nature. The children thought that the best issue about being in the nature was playing. The concept of the forest festival can be used as a model how to organize similar events for which it is important that the adults are responsible and have full control of the whole process. The future studies could aim to investigate the effects of nature education in a longer time period by incorporating it in the everyday life in day care.

Key words: early childhood education, sustainable development, nature education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	7
	2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	7
	2.2 Yhteistyötaho Telkän päiväkoti	7
	2.3 Lähtökohdat ja tarkoitus	8
	2.4 Projektin tavoitteet ja tutkimuskysymykset	9
	2.5 Aikataulu.....	9
	2.6 Tutkimusmenetelmät	11
	2.7 Aineistonkeruu.....	12
3	KESTÄVÄ KEHITYS JA LUONTOKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA	14
	3.1. Kestävä kehitys	14
	3.2. Kestävä kehitys varhaiskasvatuksessa	15
	3.3 Ympäristö- ja luontokasvatus varhaiskasvatuksessa	18
	3.4. Luontokasvatuksen haasteita	22
	3.5. Kestävä kehitys ja luonto- ja ympäristökasvatus uudessa Vasu2017 luonnoksessa	24
4	METSÄFESTARIT.....	27
	4.1 Tapahtuman suunnittelu.....	27
	4.2 Tapahtuman toteutus	31
	4.3 Tapahtuman arviointia	36
	4.3.1 Lasten kokemuksia Metsäfestareista ja ajatuksia metsästä.....	36
	4.3.2 Keke tiimiläisten kokemuksia Metsäfestareiden suunnittelusta ja toteutuksesta sekä ajatuksia kestävästä kehityksestä ja luontokasvatuksesta	38
	4.3.3 Ryhmien aikuisten kokemuksia Metsäfestareista	41
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	43
6	POHDINTA.....	47
	LÄHTEET.....	50
	LIITTEET	52
	Liite 1. Lupakysely vanhemmille	52
	Liite 2. Riskianalyysi.....	53

1 JOHDANTO

Kestävä kehitys sanana tuo ensimmäisenä mieleen ilmastonmuutoksen, ympäristön ja vesistöjen saastumisen, kasvihuoneilmiöt ja hiilijalanjäljen. Se on kuitenkin paljon enemmän ja osana jokapäiväistä elämäämme erilaisina ajatuksina ja tekoina.

Lapset nähdään monesti tulevaisuuden ympäristökansalaisina, joten heille tulee antaa jo varhaislapsuudessa tasavertainen vaikuttamisen mahdollisuus tulevaisuutensa asioihin. Kestävän kehityksen kasvatuksen tulee tapahtua lasten ehdoilla ja mikä olisikaan lapsille parempi tapa oppia kuin leikkiminen. Leikin antamien kokemusten, havaintojen ja aistien kautta lapset oppivat heille luontaisella tavalla. (Parikka-Nihti 2011, 8.)

Varhaiskasvatuslaissa (580/2015) mainitaan varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi ohjata lasta eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan. Laissa on huomioitu sekä oman että muiden kulttuuriperinnön kunnioittaminen ja siihen perustuvan toiminnan toteuttaminen. Laissa on mainittu tavoitteeksi myös lapsen iän ja kehityksen mukaisen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, joita voimme turvata opettamalla kestävästä kehityksen periaatteet jo pienestä pitäen lapsille ja näin tukea hyvinvoinnin siirtymisen sukupolvelta toiselle.

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli lasten ympäristö- ja luontokasvatuksessa. Oppimisympäristönä metsä tarjoaa lapsille kokemuksellisen paikan, joka luo mahdollisuuden ihmettelylle ja tutkimiselle. Lasten yhteyttä luontoon on vahvistettava ja yhdessä tekeminen ja kokeminen ovat tärkeitä. (Parikka-Nihti 2011, 7.)

Tämä opinnäytetyö koostuu kahdesta osa-alueesta, teoreettisesta viitekehyksestä, jonka keskeisiä käsitteitä ovat kestävä kehitys ja luontokasvatus varhaiskasvatuksessa sekä toiminnallisesta osasta, joka sisältää yhteistyötahon kanssa tehdyn projektin, Metsäfestareiden, suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin.

Opinnäytetyötä aloittaessani tein lastentarhaopettajan sijaisuutta Tampereella Telkän päiväkodilla ja opinnäytetyön aiheen valitsin minulle asetetun vastuualueen, kestävä kehitys, myötä aiheeseen syntyneen kiinnostuksen vuoksi. Pidän myös tärkeänä tukea lasten myönteisen luontosuhteen luomista jo varhaislapsuudessa, joten siitä syntyi ajatus ottaa

aiheeksi yksi kestävän kehityksen ja ympäristökasvatuksen osa-alue: luontokasvatus. Yksi työni tutkimuskysymyksistä liittyy siihen, miten tällainen tapahtuma tukee lasten myönteisen luontosuhteen muodostumista.

Metsäfestarit ovat päiväkodille tuttu käsite, mutta näin laajassa muodossa niitä ei ole vielä järjestetty. Vanha nimi jäi myös elämään työskentelyvaiheessa eikä sitä lähdetty vaihtamaan. Metsäfestarit pitivät sisällään kestävään kehitykseen ja luontokasvatukseen liittyviä toimintapisteitä, joita lapset pääsivät yhdessä ryhmänsä kanssa kiertämään.

Opinnäytetyöni aihe on tärkeä ja ajankohtainen, sillä luontokasvatuksen merkitystä on nostettu entistä enemmän esille myös uudistuneissa valtakunnallisissa ohjaavissa asiakirjoissa kuten: varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja esiopetussuunnitelma. Haluan tuoda opinnäytetyössäni esille uuden tavan toteuttaa kestävä kehitys ja luontokasvatusta varhaiskasvatuksessa ja tukea samalla työyhteisön ja lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Muut työni tutkimuskysymykset liittyvät näihin kohtiin.

Työn alkuun kerron opinnäytetyön toteuttamisesta, yhteistyötahosta, työn lähtökohdista ja tarkoituksesta, esittelen tutkimuskysymykseni sekä työssä käytetyt tutkimusmenetelmät. Teoreettisessa osiossa teen aluksi pienen yleiskatsauksen kestävään kehitykseen, josta siirryn tuomaan sitä esille varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Luontokasvatuksesta kerron varhaiskasvatuksen näkökulmasta ja sen toteuttamisen haasteista, joita tuli esille haastattelussa ja kirjallisuudessa. Kerron kestävästä kehityksestä sekä ympäristö- ja luontokasvatuksesta, kuten niitä on esitetty uudessa VASU2017 luonnoksessa. Työn toiminnallisessa osassa kuvaan Metsäfestareiden suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin, jossa on otettu huomioon kestävän kehityksen tiimin, muiden aikuisten ja lasten näkökanta. Lopuksi pohdin työn tulokset sekä perustelen työn luotettavuuden ja eettisyyden.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyöni on toiminnallinen, joka on yksi vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Ammattikentän näkökannalta se tavoittelee toiminnan opastamista, ohjeistamista, järjestämistä tai järjeistämistä. Sen toteutusmuodot vaihtelevat alasta ja kohderyhmästä riippuen, mutta se voi olla esimerkiksi perehdytyskansio, portfolio, kotisivut tai tapahtuma. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.) Oma opinnäytetyöni on kertaluontoinen tapahtuma, jonka järjestin yhdessä työelämän yhteistyökumppanin kanssa.

On suotavaa, että toiminnalliselle opinnäytetyölle löytyisi toimeksiantaja. Tämän myötä voidaan näyttää osaamistaan laajemmin, luoda uusia suhteita ja herätellä työelämän kiinnostusta itseensä. Toiminnallinen opinnäytetyö lisää myös opiskelijan vastuuntuntoa opinnäytetyöstä ja opettaa projektin hallintaa. Työelämälähtöinen opinnäytetyön aihe tukee myös ammatillista kasvua. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 16–17.)

Opinnäytetyön aiheen ideoinnissa kannattaa ensimmäisenä pohtia omia kiinnostuksen kohteita ja sitä mikä itseä motivoi. Aiheen tulisi olla ajankohtainen ja tulevaisuuteen luotettava, jotta se kiinnostaisi myös toimeksiantajaa. Työelämässä ollessa on hyvä harkita aiheen liittämistä työnantajaan ja tämän tarpeisiin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 23.) Oman opinnäytetyöni toteutin senhetkisessä työpaikassani ja aiheen valitsin työelämälähtöisesti tavoitteenani tuoda sinne uusia toimintamalleja ja tukea yhteenkuuluvuuden tunnetta. Samalla opinnäytetyöni aihe tuki oman vastuualueeni hoitamista.

2.2 Yhteistyötaho Telkän päiväkot

Telkän päiväkot sijaitsee Tampereella Hervannassa. Päiväkodin yksi painotusalue on ympäristötietoisuus ja se velvoittaa henkilökuntaa huomioimaan toiminnassaan kestävän kehityksen periaatteet (Telkän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 6). Päiväkot sijaitsee Ahvenisjärven ja Suolijärven läheisyydessä, joten tämä luo hyvät

puitteet luonto- ja ympäristötietoisuuden vahvistamiselle ja ryhmät retkeilevätkin lähi-luontoon säännöllisesti. Päiväkodissa on 78 hoitopaikkaa ja viisi lapsiryhmää. Ryhmistä kolme ovat alle 3 vuotiaiden ryhmiä ja kaksi 2-5 vuotiaiden ryhmiä.

Kestävää kehitystä toteutetaan Telkän päiväkodissa seuraavilla tavoilla: Päiväkodin jokaisessa lapsiryhmässä lajitellaan roskat, myös pienimmät lapset otetaan tähän mukaan, jotta he kasvaisivat vastuullisuuteen. Kierrätysmateriaalia käytetään kädentöissä ja sitä saadaan lahjoituksina myös lasten kotoa. Hankintoja tehdessä pyritään huomioimaan tarvikkeiden ympäristörasite ja uusia ei hankita, jos vanhat vastaavat tarpeita. Lapsia ohjataan toimimaan luonnossa ja ajattelemaan luontoa säästävästi sekä kyseenalaistamaan näkemäänsä. Lapset otetaan mukaan kestävän kehityksen suunnitteluun heille suunnatun osallisuusraadien kautta, jonka myötä he pääsevät vaikuttamaan päiväkodin ympäristöasioihin. Henkilökunta seuraa aktiivisesti aikaansa ja osallistuvat kestävän kehityksen ja ympäristökasvatuksen koulutuksiin. Isojen ryhmät vierailevat myös vuosittain Tampereen luontokoulu Korennolla. (Telkän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 6).

2.3 Lähtökohdat ja tarkoitus

Päiväkodin kestävän kehityksen teema kaudella 2015–2016 oli metsä. Kestävän kehityksen tiimi (myöhemmin keke tiimi) koostui viidestä aikuisesta, yksi aikuinen jokaisesta ryhmästä. Keke tiimi kokoontui lokakuussa 2015 ensimmäisen kerran suunnittelemaan tulevan kauden toimintaa ja jo tällöin sovittiin toukokuulle 2016 Metsäfestarit. Metsäfestarit olivat päiväkodille tuttu käsite edelliseltä toimintakaudelta, mutta tällöin tapahtuma kuivui kasaan tiedonkulun ja henkilökunnan sairastelujen vuoksi. Tänä vuonna päätimme tehdä Metsäfestareista kunnan tapahtuman. Tässä vaiheessa minulla ei vielä ollut ajatusta suunnata opinnäytetyötäni tähän aiheeseen.

Varsinainen opinnäytetyöni aihe valikoitui tammikuussa 2016 ohjaavan opettajan kanssa käydyn ohjauskeskustelun jälkeen. Päiväkodilla asia otettiin hyvin vastaan ja sain koko työyhteisön tuen opinnäytetyölleni. Tämän jälkeen sovimme keke tiimin kanssa ensimmäisen Metsäfestareiden suunnittelupalaverin. Minä toimin tapahtuman päävastuullisena. Metsäfestarit järjestettiin Hervannassa, Suolijärven ulkoilumaastossa, jonne on päiväkodilta lyhyt kävelymatka. Ympäristönä Suolijärvi on aikuisille ja lapsille ennestään tuttu, sillä ryhmät retkeilevät siellä muutenkin.

Metsäfestarit järjestettiin 19.05.2016. Aikaa tapahtumalle varattiin 1,5 tuntia aamupäivästä, lasten ikä ja jaksaminen huomioiden. Metsäfestarit pitivät sisällään viisi luontokasvatukseen ja kestävään kehitykseen liittyvää toimintapistettä, joissa lapset kiersivät ryhmittäin aikuisten kanssa. Toimintapisteistä vastasivat keke tiimin jäsenet.

Opinnäytetyöni tehtävänä oli tuoda työelämään uusia toimintamalleja toteuttaa kestävää kehitystä ja vahvistaa kestävä kehityksen yhteishenkeä yhteisen tapahtuman myötä. Lapsille halusin luoda mielekkään kokemuksen luonnossa, joka tukisi heidän myönteisen luontosuhteen luomista.

2.4 Projektin tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Projektin tavoitteena oli vahvistaa Telkän päiväkodin kestävä kehityksen henkeä yhteisen toiminnan kautta, tukea lasten myönteisen luontosuhteen muodostumista ja luoda heille mukava ja innostava hetki luonnossa uusien kokemusten ja elämysten parissa sekä tuoda päiväkodille uusia toimintamalleja kestävä kehityksen toteuttamiseen.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat

1. Miten Metsäfestarit tukivat lasten myönteisen luontosuhteen muodostumista?
2. Millä tavoin Metsäfestarit tukivat työyhteisön yhteenkuuluvuuden tunnetta?
3. Millaisia uusia toimintamalleja työntekijät saivat Metsäfestareilta kestävä kehityksen ja luontokasvatuksen toteuttamiseen?

2.5 Aikataulu

Opinnäytetyöprosessi alkoi jo syksyllä 2015, mutta sopiva aihe haki muotoaan aina tammikuulle 2016, jolloin löytyi itseäni kiinnostava ja työyhteisöä hyödyntävä aihe. Aiheen valikoitua keskustelin ensin päiväkodin johtajan kanssa aiheesta ja häneltä saadun suostumuksen myötä puhuin aiheesta keke tiimille ja muulle työyhteisölle. Tällöin laadin myös opinnäytetyön alustavan aikataulun (Taulukko 1).

TAULUKKO 1. Opinnäytetyön alustava aikataulu

Kuukausi	Opinnäytetyön tapahtumat
Tammikuu 2016	Aiheen valikoituminen Yhteistyötahon kanssa asioista sopiminen
Helmikuu 2016	Kirjallisuuden etsiminen Teoriaan tutustuminen Alustavat suunnitelmat toimintapisteille Tutkimussuunnitelman kirjaaminen
Maaliskuu 2016	Lupakyselyiden tekeminen Tutkimusluvan hakeminen Lupakyselyiden jakaminen ryhmiin
Huhtikuu 2016	Keke tiimi kokoontuu 04.04. Asiantuntija haastattelu, Luontokoulu 11.04. Keke tiimi Suolijärven tarkistus 28.04. Keke tiimi riskianalyysin kirjaaminen 29.04.
Toukokuu 2016	Metsäfestarit 19.05. Lasten ryhmä haastattelut 19.05. Keke tiimin haastattelu Muutaman muun aikuisen haastattelu
Kesäkuu 2016 - Heinäkuu 2016	Lopullisen teorian kasaaminen Raportin kirjaaminen Metsäfestareista Haastattelujen purku
Elokuu 2016 - Syyskuu 2016	Opinnäytetyön viimeistely
Lokakuu 2016	Opinnäytetyön esittely seminaarissa Kypsyysnäyte Valmis opinnäytetyö

Kirjallisuuden etsiminen ja teoriaan tutustuminen alkoi helmikuussa 2016. Tällöin tein alustavaa suunnitelmaa Metsäfestareiden toimintapisteiden sisällöstä ja kirjasin tutkimussuunnitelman. Tutkimuslupaa hain maaliskuun 2016 alussa. Tutkimuslupahakemukseen liitin myös Metsäfestareiden saatekirjeen ja lupakyselyn (LIITE 1), joka heti tutkimusluvan myöntämisen jälkeen jaettiin ryhmiin vanhemmille. Siinä kysyin lupaa lasten valokuvaamiseen ja haastatteluun opinnäytetyötäni varten. Jokainen ryhmä hoiti oman lupakyselyn täyttämistä ja sain allekirjoitetut lupalistat takaisin toukokuun 2016 alussa.

Huhtikuun 2016 alussa kävin Tampereen luontokoulu Korennessa haastattelemassa yhtä sen vetäjistä, ympäristökasvattaja Anne Viitalaaksoa. Viitalaaksolta sain asiantuntijan näkemystä tukemaan opinnäytetyön teoria osaa. Kerroin hänelle myös tulevista Metsäfestareista ja alustavasta suunnitelmastani toimintapisteille ja sain häneltä muutamia vinkkejä niiden toteutukseen. Huhtikuussa kokoonnuimme keke tiimin kanssa ensimmäiseen

viralliseen suunnittelupalaveriin. Huhtikuun lopulla kävimme tarkistamassa toteutus paikaksi valikoituneen Suolijärven ympäristön ja suunnittelimme paikan päällä toimintapisteiden sijoituspaikat. Teimme samalla tapahtumapaikasta riskianalyysin (LIITE 2), jonka kirjasimme seuraavana päivänä pidetyssä palaverissa. Riskianalyysin teossa on käytetty pohjana Kalliola, Kurki, Salmi & Tamminen-Vesterbacka (2010, 94) kirjaa: Matkalla ohjaajuuteen.

Metsäfestareita vietettiin 19.05.2016 aamupäivällä kello 9.30-11.00 välisenä aikana, jolloin ryhmät saapuivat Suolijärven rannalle suorittamaan toimintapisteitä. Samana päivänä haastattelin lapsia päiväunien jälkeen, kun tapahtumat olivat vielä hyvin muistissa. Henkilökunnan haastattelut venyivät kesäkuun alkuun muiden päiväkodin arkikiireiden vuoksi. Haastattelin ensin keke tiimiä tapahtuman suunnittelusta, toteutuksesta sekä yleisesti kestävästä kehityksemme toteuttamisesta. Keke tiimin jäsenet pystyivät vastaamaan tapahtuman kulusta vain oman toimintapisteen näkökannasta, sillä jokainen oli niissä kiinni koko Metsäfestareiden ajan. Tämän jälkeen haastattelin vielä paria muuta työntekijää, jotka kiersivät ryhmänsä mukana Metsäfestareilla ja näkivät koko kuvan tapahtumasta.

Kesällä 2016 kirjoitin opinnäytetyöni teoriaosuuden, kirjasin raportin Metsäfestarit tapahtumasta, pohdin tutkimuskysymyksiäni ja viimeistelin opinnäytetyöni.

2.6 Tutkimusmenetelmät

Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei välttämättä tarvitse käyttää tutkimuksellista menetelmää, mutta kun sitä käytetään, käytetään sitä väljemmässä merkityksessä kuin tutkimuksellisessa työssä, vaikka keinot tiedon keräämiseen ovat samat. Tutkimusaineistoa voidaan kerätä puhelimitse, postitse tai paikan päällä. Aineiston yhtä tarkka ja järjestelmällinen analyysi ei ole välttämätöntä toiminnallisessa opinnäytetyössä kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Asiantuntijoita voidaan käyttää konsultaationa aiheeseen ja saatua tietoa käytetään opinnäytetyössä kuin lähdeaineistoa. Konsultaatiota voivat olla myös haastattelut, joissa kerätään tai tarkistetaan faktatietoa asiantuntijoilta. Nämä lisäävät työn teoreettisen osan luotettavuutta. (Vilka & Airaksinen 2003, 56–58.)

Laadullisessa tutkimusmenetelmässä aineistoa kerätään joko yksilö tai ryhmähaastatteluna riippuen siitä millaista tietoa halutaan. Yksilöhaastatteluun suositellaan lomake- tai teemahaastattelua. Teemahaastattelu on strukturoitua lomakehaastattelua vapaampi tapa kerätä tietoa ja toimii toiminnallisessa opinnäytetyössä, kun tarkoituksena on kerätä tietoa tietystä aiheesta tai konsultoida asiantuntijaa. Teemahaastattelu on eniten käytetty tapa kerätä aineistoa toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Toiminnallisessa opinnäytetyössä haastattelujen litterointi, puhtaaksi kirjoittaminen ei ole niin järjestelmällistä ja välttämätöntä kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Litterointi keskitetään sisällön kannalta vain tarvittavaan tietoon. (Vilka & Airaksinen 2003, 63.) Tässä opinnäytetyössä käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua, jossa kaikille haastateltaville esitettiin samat kysymykset samassa järjestyksessä. Esitin myös tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä.

2.7 Aineistonkeruu

Haastattelin lapsia Metsäfestareista ja yleisesti metsästä toimintapäivänä 19.05.2016. Tällöin lapsilla oli vielä tapahtuma hyvin muistissa. Haastateltavia lapsia oli 17, joista kolmevuotiaita oli yksi, neljävuotiaita viisi, viisivuotiaita seitsemän ja kuusivuotiaita neljä. Haastattelin lapsia kuudessa 3-5 hengen ryhmässä ja olin valinnut haastattelupaikaksi rauhallisen pienryhmätilan. Kerroin lapsille haastattelevani heitä koulutyötäni varten ja he saivat itse päättää haluavatko osallistua haastatteluun.

Haastattelua varten olin laatinut kysymykset etukäteen ja tarvittaessa esitin tarkentavia lisäkysymyksiä. Kysymysten laadinnassa olin ottanut huomioon työskenteleväni lasten kanssa ja muotoilin kysymykset hyvin selkeiksi ja yksinkertaisiksi, kuitenkin sellaisiksi, että lapset joutuisivat vastaamaan niihin muutamalla sanalla. Valitsin ryhmähaastattelut siksi, koska aikaisemman kokemuksen myötä olen huomannut lasten aluksi ujostelevan tilannetta, jossa jutellaan kahdestaan aikuisen kanssa. Vaikka olen jokaiselle haastateltavalle lapselle tuttu aikuinen, silti he vierastavat haastattelutilanteissa yksin ollessaan. Ryhmässä lapset olivat selkeästi rennompia ja ovat päiväpiireillä tottuneet pyytämään puheenvuoroa viittaamalla, mitä nytkin tekivät. Viittauksesta huolimatta varmistin, että jokainen lapsi sai vastata jokaiseen kysymykseen. Haastattelujen kestot vaihtelivat lasten iän ja jaksamisen mukaan kahdeksasta minuutista 20 minuuttiin. Isommat lapset halusivat jutella pidempään ja kertoa tarkemmin ajatuksiaan päivästä ja nauttivat selkeästi siitä, että

jutteluun oli varattu reilusti aikaa. Nauhoitin haastattelut, jotta pystyin keskittymään täysin lasten kanssa keskusteluun. Vanhemmille olin laatinut etukäteen lupakyselyn lasten haastattelua ja tapahtuman yleistä valokuvasta varten.

06.06.2016 haastattelin keke tiimin jäseniä Metsäfestareista: suunnittelusta, toteutuksesta ja toimintapisteistä sekä yleisesti kestävän kehityksen toteutuksesta päiväkodilla ja kulu-
neen vuoden metsä teemasta. Tähänkin haastatteluun olin laatinut kysymykset etukäteen ja tarvittaessa täydensin niitä. Kysymysten laadinnassa olin ottanut huomioon tutkimuskysymykseni. Haastattelin keke tiimiläiset ryhmähaastatteluna, sillä samalla läpikävimme tiiminä tapahtuman ja koko vuoden kestävän kehityksen teemamme onnistuvuuden, josta kirjasin kestävän kehityksen raportin. Yhdistin nämä kaksi palaveria, Metsäfestareiden läpikäynnin ja vuoden kestävän kehityksen loppuarvioinnin, sillä aikaa usealle eri palaverille talon muiden kiireiden keskeltä ei paljon löytynyt. Nauhoitin tämänkin haastattelun. Keke tiimin aikuiset ovat tehneet pitkään töitä yhdessä, joka edesauttoi tekemään tilanteesta rennon, avoimen ja rehellisen.

Keke tiimin haastattelun jälkeen haastattelin yhtä lastenhoitajaa ja lastentarhaopettajaa, jotka toimintapäivänä kiersivät oman ryhmän kanssa. Heiltä kyselin yleistä näkemystä toimintapäivän kulusta, toimintapisteiden sisällöstä, lasten viihtymisestä sekä kehitysideoita.

Havainnointi ja dokumentointi olivat keskeinen osa työn raportin kirjoittamisen kannalta ja näihin kiinnitin erityistä huomiota koko työvaiheen läpi aina suunnittelusta loppuhaastatteluihin asti. Opinnäytetyötäni varten sain toimintapäivän valokuvia ryhmiltä, sillä itse olin kiinni omalla toimintapisteelläni. Jokaisen keke palaverin jälkeen kirjasin muistion sovituista ja puhutuista asioista, jonka lähetin myös keke tiimiläisille.

3 KESTÄVÄ KEHITYS JA LUONTOKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

3.1. Kestävä kehitys

Kestävä kehitys on laaja-alainen käsite, jonka määrittely riippuu määrittelijän omista kiinnostuksen kohteista, tavoitteista, poliittisesta latauksesta ja ajankohdasta.

Kestävän kehityksen on tarkoitus tyydyttää nykyhetken tarpeemme viemättä tulevaisuuden sukupolville mahdollisuutta tyydyttää omansa. Se edellyttää ihmisten toiminnan soveltamista luonnon ekologisiin reunaehtoihin, jotta luonnon kantokyky ja kulttuurien monimuotoisuus säilyisivät. Se mahdollistaa ihmisten fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin lisääntymisen sukupolvelta toiselle yksilöiden ja yhteisöjen toiminnan muutoksen myötä. Kestävä kehitys vaatii aina sopeutumista, oppimista ja toimintaa. Kestävän kehityksen täytyy olla jatkuvaa toimintaa, joka on suunnitelmallista ja ohjaa yhteiskunnan muutosta. Kestävällä kehityksellä on kolme ulottuvuutta: ekologinen, taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen kehitys. (Nikodin, Kokkonen & Viberg 2013, 17–18; Erat 1994, 55.)

Kestävän kehityksen termi tuli suuren yleisön tietoisuuteen Ympäristön ja kehityksen maailmankomission vuonna 1987 julkaisemassa raportissa Yhteinen tulevaisuutemme. YK:n yleiskokouksen hyväksyessä raportin kestävästä kehityksestä, tuli siitä keskeinen käsite myös politiikassa ja vuonna 1992 Rioissa asetettiin sen keskeiset pääperiaatteet. (Drexhage & Murphy 2010, 2.)

Suomi allekirjoitti 1992 Rioissa YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin agendan 21, jota pidetään ympäristönsuojelun ja kestävä kehityksen merkittävimpänä aloitteena. Toimintaohjelman myötä halutaan edistää kestävä kehitystä aina kansainväliseltä tasolta paikalliselle tasolle ja se pitää sisällään ehdotuksia, joiden myötä maapallon kehitys saataisiin kestävälle pohjalle. Agenda 21 painottaa olemassa olevien verkostojen hyödyntämistä ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä kestävä kehityksen edistämiseksi. Julistus kirjoitettiin seuraavalle 10 vuodelle ja osa toimenpiteistä ulottui myös pidemmälle. (Nikodin ym. 2013, 50; Erat 1994, 59.)

Ekologinen kestävä kehitys pitää sisällään mm. ilmastonmuutoksen, biologisen monimuotoisuuden ja luonnon varojen kestävästi käytön. Näiden asioiden turvaaminen ja hidastaminen ekosysteemin sietämälle tasolle vaatii mm. päästöjen vähentämistä, luonnonvarojen käytön ja ympäristöä kuormittavien tuotanto- ja kulutustapojen muutosta sekä yhteistoimintaa kehittyneiden ja kehitysmaiden välillä. (Wolff 2004, 24.)

Taloudellinen kestävyys on tasapainoista kasvua, joka ei velkaannuta tai hävitä luonnonvaroja. Se edellyttää tavaroiden ja palveluiden tuottamista niin, että ympäristöä rasitetaan entistä vähemmän. Kestävässä taloudessa tuotteiden ja palvelujen hintaan sisältyy koko elinkaaren ympäristö- ja terveysvaikutukset. Pitkäjänteinen talouspolitiikka luo perustaa kansalliselle hyvinvoinnille ja sosiaaliselle kestävyydelle. Talouden kestävä kehitys liittyy olennaisesti myös maataloustuotantoon, ympäristöteknologiaan ja oikeudenmukaisen maailmankaupan kansainvälisiin sopimuksiin. (Wolff 2004, 24.)

Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyiden keskeisin käsite on hyvinvoinnin edellytyksien siirtyminen sukupolvelta toiselle. Maailmanlaajuista sosiaalista kestävyttä uhkaavat mm. väestönkasvu, köyhyys, koulutuksen puute, ongelmat ruoka- ja terveydenhuollossa sekä sukupuolten välisessä tasa-arvossa. Nämä haasteet vahingoittavat myös ekologista ja taloudellista kestävyttä ja niihin vastaaminen vaatii niin yksittäisten valtioiden kuin kansainvälisten yhteisöjen ponnistuksia. Suomessa haasteena on vähentää työttömyyttä, syrjäytymistä ja sosiaalisten erojen kasvua. (Wolff 2004, 25.)

Kulttuurisen kestävyiden kuuluu vahvistaa eri kulttuuristen ryhmien identiteettiä ja elinvoimaisuutta. Se saavutetaan huolehtimalla kansanperinteistä, maisemista ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaista rakennuksista ja elinympäristöstä. Suomen keskeisin kulttuurihistoriallinen osa, joka on myös tärkeä osa identiteettiämme, on maamme luonto metsineen ja vesistöineen. Me saamme nauttia luonnosta ja sen antimista jokamiehen oikeuksien puitteissa. (Wolff 2004, 25.)

3.2. Kestävä kehitys varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa kestävästi kehityksen käsitteet ovat hyvinkin konkreettisia asioita kuten lähiympäristön ja luonnon tutkimista, kavereista huolehtimisesta ja kestävämpien ar-

kikäytäntöjen oppimista. Päiväkoti tukee kodin ohella lasten kasvua kestäväan elämäntapaan. Arki ja toiminta tulisi suunnitella niin, että lasten osallisuutta tuetaan ja heidät otetaan mukaan päätöksentekoon ja suunnitteluun. Myös ympäristön vähäinen kuormitus tulisi huomioida päiväkodin kestävässä kehityksessä. (Luomi, Paananen, Viberg & Virta 2010, 9.)

Varhaiskasvatuksessa kestävä kehitys on ne arjen perustoiminnot, joita voidaan jo pienestä asti opettaa lapsille ja sen kautta rakennetaan kestäväa tulevaisuutta. Opetetaan lapsia säästämään, säätelemään veden- ja sähkönkulutusta sekä jätehuollon perusteet. Myös lähiympäristö ja terve elämä kuuluvat kestäväan kehitykseen. (Viitalaakso 2016.)

Ekologinen kestävyys kasvatuksen näkökannasta on yksikertaisuudessaan arvostusta, huolehtimista sekä rakkauden ja välittämisen tunnetta luontoa, lähiympäristöä ja toisia kohtaan. Kaikkien ihmisten tulisi ensin arvostaa itseään ja tämän jälkeen toisia. (Parikka-Nihti 2011, 18.)

Lasten kohdalla ekologisuus tarkoittaa heidän omaa kulttuuria, leikkiä, elämän tarkkailua vaalivaa toimintaa sekä ympäristökasvatusta. Ekologisuus pitää sisällään jakamisen ilon ja yhteistyön voiman sekä arvostaa pientä ja vähäistä. Ekologisen lastenkulttuurin tavoite on lasten maailman kautta juurruttaa arkeemme kestäväan kehityksen arvot. Sen päämääränä on välittää meille arvoja, jotka ohjaavat meitä kunnioittamaan maapallon elämää. Se on kulutuskriittistä esine ja materiaali valintoja kohtaan. Kestäväan kehityksen ensiaskel onkin muuttaa suhtautumista kulutukseen. Lasten innostus pienistä ja vaatimattomista asioista on hyvä esimerkki tästä. Ekologisessa lastenkulttuurissa toiminta on lapsilähtöistä, mutta kaikki tapahtuu aikuisten määrittelemien puitteiden sisällä. (Suosalo & Tavasti 2008, 8, 12.)

Varhaiskasvatuksessa sosiaalinen kestävä kehitys tarkoittaa lasten oikeutta turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehittymiseen, oppimiseen ja terveelliseen ympäristöön, ymmärretyksi ja kuulluksi tulemiseen oman ikä- ja kehitystason mukaisesti sekä oikeutta saada erityistä tukea omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskuntoon tai katsomukseen. (Luomi ym. 2010, 53.) Yksi varhaiskasvatuksen perustehtävistä on kehittää lasten vuorovaikutustaitoja. Perusasioita ovat hyvät tavat ja muiden huomiointi. Lapsia opetetaan ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestä sekä kunnioittamaan toisia lapsia ja ai-

kuisia. (Rissanen, Pasanen, Mankinen, Merikallio, Vuorio, Saloranta, Salmijärvi & Makkonen 2006, 12.) Sosiaalisia suhteita ja sosiaalista kestävästä kehitystä harjoitetaan koko elämän läpi. Se ei ole vain pieni hetki lapsuudessa, vaan koko elämän läpi kulkeva prosessi. (Viitalaakso 2016.)

Varhaiskasvatuksessa kulttuurista kestävästä kehitystä tarkastellaan kaikkien maiden kulttuurien ja näiden välisen vuorovaikutuksen näkökulmista. Kulttuuriin lähdetään tutustumaan omasta ympäristöstä, kotiseudusta ja sen perinteistä. Tavoitteena on oppia tuntemaan ja arvostamaan omaa kulttuuriperintöä ja kunnioittamaan myös muiden kulttuuria ja perinteitä. (Rissanen ym. 2006, 12.)

Kulttuurinen kestävä kehitys on osa-alueista unohdetuin. Sen avulla tuodaan tuleville sukupolville nähtäväksi ja koettavaksi jotain esi-isiemme tekemää. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi kunnostaa jokin vanha kulttuurikohde esimerkkinä Tampereen Kalkun koulun tuleva Juoksuhauta-projekti. Kulttuurisessa kestävässä kehityksessä annetaan suomalaisuudelle tietyt arvot, mutta myös monikulttuurisesti ymmärretään kaikkia globaalisti. (Viitalaakso 2016.)

Perinteet uudistuvat ja muuttuvat ihmisten mukana ja näin ollen lapset edustavat oman aikakautensa kulttuuria ja perinteitä. Heidän kokemusmaailmansa on ajallisesti lyhyt, mutta silloin opitaan jo monet keskeiset ja tärkeät perusasiat kuten äidinkieli ilmaisun, ymmärtämisen ja ajattelun välineeksi sekä ympäristön tavat toimia yhteisössä ja elää arkielämää. Varhaislapsuudessa saadut kokemukset vaikuttavat lapsien identiteetin muodostumiseen ja näissä vaikuttaa keskeisesti sekä kodin että päivähoitopaikan kulttuurit. Aikuisten mallin ja esimerkin kautta lapset rakentavat omaa suhdetta ympäristöönsä ja kansalliseen perinteeseensä. Myös vertaisryhmällä ja toisten lasten elämäntavoilla on vaikutusta lasten arvomaailman kehitykseen. Nykyään myös medially on iso vaikutus maailmankuvan muokkaamisessa. Ennen elämisen mallit ja käsitykset siirtyivät sukupolvelta toiselle perintönä, kun lapset olivat perheen ja lähipiirin välittömässä vaikutuspiirissä ja mukana arjessa ja työnteossa. Mallit, esimerkit ja arvot siirtyivät luonnollisella tavalla eteenpäin sukupolvelta toiselle. (Korhonen 2010, 5.)

Perinne- ja kulttuurikasvatus ovat olleet monella tavalla esillä ja mukana päivittäisessä ohjelmassa varhaiskasvatuksen toteutuksessa koko sen institutionaalisen ryhmätoiminnan olemassaolo ajan. Elämiskulttuuri ja perinteet siirtyvät eteenpäin kuin itsestään,

mutta jos asiaan ei kiinnitetä huomiota, on vaarana niiden jääminen ilman niiden ansaitsemaa arvostusta. (Korhonen 2010, 4.)

Lapsilla on elämässään monta erilaista ympäristöä, jotka vaikuttavat kulttuurin, tapojen ja toiminnanmuotojen muodostumiseen. Keskeisin kasvamisympäristö lapsille on koti ja lähiympäristö sekä päivähoitopaikka. Muita ympäristöjä voivat olla mahdollinen harrastusympäristö sekä media- ja informaatioympäristö. (Korhonen 2010, 4.)

Taloudellinen kestävä kehitys varhaiskasvatuksessa on sellaisten arkikäytänteiden oppimista, säästäväisyyttä, kierrätystä ja korjaamista, että se säästää ympäristöä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 41.) Taloudellista kestävä kehitystä mukaillen ihmisten tulisi vähentää kulutusta. Haasteena tässä on se, miten opettaa lapselle, joka haluaa kaikkea uutta ja hienoa sen, että hänellä itseasiassa on jo kaikki tarvitsemansa. Aikuisen tulisi välittää ja opettaa kokemaansa tyytyväisyyden tunnetta myös lapsille ja opetetaan heitä arvostamaan sitä, että Suomessa asiat ovat hyvin. Luonto tulisi myös nähdä yhtenä isona sektorina, josta ammentaa materiaa ja ideoita. (Viitalaakso 2016.) Esimerkiksi ilman leluja leikkiminen voi saada lasten mielikuvituksen liikkeelle ja käytössä olevista materiaalista syntyy aivan uudet leikit niin sisälle kuin ulos. Ajatus leluttomuudesta saattaa tuntua haasteelliselta, mutta lasten mielikuvitukselle on hyvä antaa aikaa muodostaa omat leikit. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 44.)

3.3 Ympäristö- ja luontokasvatus varhaiskasvatuksessa

Luontokasvatus kuuluu ympäristökasvatukseen ja on sen yksi keskeinen osa-alue. Niiden käsitteet kulkevat hyvin käsi kädessä ja ajoittain niitä on vaikea erottaa toisistaan. Elämys- ja seikkailupedagogiikka kuuluvat myös olennaisena osana luontokasvatusta.

Luontoa käsitteenä on vaikea lähteä määrittelemään, sillä sen laajuuden ja näkökannan jokainen määrittelee itse. Vaikka määrittelijällä olisi käsitys luonnon olemuksesta, yksiselitteisen määritelmän muodostaminen on hankalaa. Monesti käsitettä luonto käytetään erottamaan inhimillinen ympäristö (psykkinen, kulttuurinen, yhteiskunnallinen) ekologisesta ympäristöstä. (Nikodin ym. 2013, 26.) Ekologia voidaan määrittää opiksi luonnon kokonaisuudesta. Se osana ovat kasvit, eläimet, eloton luonto ja ilmasto. Hahmotamme

lajien paikan maapallon ilmiöitä tarkkailemalla. (Suosalo & Tavasti 2008, 12.) Luontoa voidaan tutkia myös monen eri tieteen lajin kautta, esimerkiksi biologian ja geologian.

Pietarinen (2000, 38.) jakaa ympäristö etiikan kahteen vakiintuneeseen arvoon, ihmiskeskeisiin ja luontokeskeisiin. Luonto tuottaa ihmisten kannalta tärkeitä asioita, jolloin se palvelee ihmiskeskeisten arvojen välineenä. Luonto voi olla myös arvokas pelkästään itsensä vuoksi, riippumatta siitä, mitä välinearvoa sillä on meille ja tällöin puhutaan luontokeskeisyydestä.

Tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta korostava kasvatuskäsitys on ympäristökasvatuksen perustana. Kasvatus tarkoittaa menetelmiä, joilla tuetaan yksilöllistä elämänhallintaa ja omakohtaista oppimisprosessia. Ympäristökasvatus on ympäristötietojen, -taitojen, -asenteiden ja -valmiuksien välittämistä. Ympäristökasvatus on yksi muoto edistää kestävä kehitystä. (Hiltunen & Konivuori 2004. 13.)

Kaiken elämän ja toisten ihmisten kunnioittaminen on ympäristökasvatuksen tärkein asia. Vaikka ihmisellä on oikeus omiin valintoihinsa, on hän vastuussa niistä ja niiden seurauksista ympäristölle ja muille ihmisille. Ihminen on vuorovaikutuksessa ympäristöönsä ja vaikuttaa siihen koko elämänsä ajan. Vaikka ympäristökasvatus alkaa varhaislapsuudesta on se silti läpielämän kestävä oppimisprosessi. Aikuinenkin tarvitsee tietojen lisäksi tilaa omalle pohdinnalle toimintansa vaikutuksen hahmottamiseksi sekä arvopohjansa tiedostamiseksi. Kun ihminen hyväksyy elinikäisen oppimisen näkemyksen, hyväksyy hän samalla ympäristökasvatuksen koskevan kaikkia ikäryhmiä. Ympäristökasvatus on tavoitteellista toimintaa ja sitä toteutetaan erilaisin menetelmin riippuen sen kohderyhmästä ja sen iästä. Ympäristökasvatusta toteutetaan erilaisissa toimintaympäristöissä, erilaisin menetelmin ja erilaiset oppijat huomioiden. (Hiltunen & Konivuori 2004. 14.)

Luontokasvatus on ympäristökasvatuksen yksi muoto, joka tukee yksilön ympäristöherkkyyttä ja luontosuhdetta sen kokemuksellisuuden ja elämyksellisyyden kautta. Luontosuhteella ja ympäristöherkkyydellä tarkoitetaan vuorovaikutuksellista kokonaisuutta yksilön ja luonnon välillä. Sitä voidaan tarkastella toiminnan, arvojen, tiedon tai ekologian kautta. Se on tunnepitoinen ja empaattinen suhde, joka rakentuu yksilön ja luonnon välille havaintojen ja kokemusten pohjalta ja antaa yksilölle kyvyn havainnoida ja aistia ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia. Kaikki luontoon liittyvä ja ulkona tapahtuva kasvatus

eivät ole luontokasvatusta, vaan toteutuessaan se vaatii aina ympäristövastuullisuutta tukevia arvoja. (Nikodin ym. 2013, 26, 35.)

Varhaiskasvatuksessa luontokasvatus tarkoittaa luontotietouden lisäämistä, joka taas opastaa lapsia luontoon liittyvien käsitteiden hallinnassa ja luonnon lainalaisuuksien tuntemisessa. Luontokasvatus pyrkii kehittämään myös lasten tunnesuhdetta luontoon. Kun lapsi tunnistaa ja tietää, hän kokee hallitsevansa oikeaa tietoa, näin lapselle syntyy myös osaamisen tunne. (Viitalaakso 2016.)

Suomen luonto on monipuolinen myös sen vuoksi, että meillä on neljä vuoden aikaa, joiden muutokset näkyvät selkeästi. Se on rikkaus, jota ei muualla ole niin selkeästi. Luonnon kiertokulun seuraaminen on helpompaa sen hitauden vuoksi kuin esimerkiksi niissä maissa, joissa on vain kuivakausi ja sadekaus. Lapsille tätä vuoden aikojen vaihtelua voidaan tuoda esille myös satujen kautta. Vuoden kierto havainnollistuu lapsille myös sen kautta, kun keväällä, lumien sulaessa syksyllä luontoon heitetyt roskat tulevat esille. Lapset havahtuvat siihen, että eivät ne ole hävinneet sieltä mihinkään talven aikana. (Viitalaakso 2016.)

Luontokoulu Korennon ympäristökasvattaja Viitalaakson (2016) mukaan luontokasvatuksen tärkein anti on ympäristöherkkyyden kehittyminen, jota tapahtuu lasten saadessa myönteisiä kokemuksia metsässä olemisesta. Tämä on myös yksi luontokoulun kantavista ajatuksista. Metsässä voidaan opettaa lapsille kaikkia oppiaineita sekä syventää niitä. Metsään ei myöskään tarvitse viedä paljon materiaa mukanaan, sillä luonto antaa kaiken tarvittavan materian. Jo yksi positiivinen kokemus voi edesauttaa lapsen metsään menoa jatkossa myös yksin ja aikuisena omien lastensa kanssa. Metsästä saatu positiivinen energia tukee ympäristöherkkyyttä ja positiivisen luontosuhteen löytymistä. (Viitalaakso 2016.)

Luontoa tutkiessaan lapset käyttävät kaikkia aistejaan kokemusten keräämiseen. Myönteiset kokemukset edesauttavat myönteisen tunnesuhteen luomista, joka näkyy lasten tavassa kohdella luontoa jatkossakin. Lapsille tulee tarjota esteettisiä ja hyvinolon kokemuksia sellaisessa ympäristössä, jossa luonto voi hyvin, vaikka lapset oppivat, tekevät havaintoja ja kysymyksiä myös sellaisissa paikoissa, joissa luontoa on kaltoin kohdeltu mm. roskaamalla ja tuhoamalla. Aikuisen rooli on tärkeä hänen ohjatessaan lapsia tiedon ja kokemusten jäsentämisessä ja oppimisessa. (Pajunen, Järvinen, Kirmo & Niemi 2013.)

Luonto ei ole pelkästään metsät, retkeilyalueet ja luontopolut, niin sanottu rakentamaton luonto, vaan siihen kuuluu myös rakennettu luonto kuten kaupungin puistot, kerrostalojen pihat ja moottoriteiden varret. Kaikki tilanteet, joissa lapsia ohjataan ja kannustetaan luovuuteen, huolenpitoon, säästäväisyyteen, itse tekemiseen jne. ovat ympäristökasvatusta. Lasten ympäristökasvatus pitää sisällään elämyksiä luonnosta ja ympäristöstä, arjen ympäristöystävällisen toiminnan, havainnointia, tutkimista, oivaltamista, seikkailua, satuja sekä yhdessä tekemistä. Aikuinen on ohjaajana lapselle näiden kokemusten käsittelyssä. (Rissanen ym. 2006, 7.)

Varhaiskasvatuksessa luontokasvatus on myös paljon muutakin kuin vain metsäretkeilyä. Luontomateriaa voidaan tuoda myös sisälle käyttöön, eikä aina tarvitse lähteä ulos metsään asti. Eläimistä kertominen ja tarinat vievät lapset luontomaailmaan ja antavat lasten ajatuksille siivet. Pienemmille lapsille hyvä idea on tunnustelupurkkien tekeminen. Niiden sisällä olevaa materiaa voidaan tunnustella, tarkkailla, haistella, vertailla ja yhdistää ne eläimiin mm. pajunkissat ovat pehmeitä kuin kissan turkki, havunneulaset ovat teräviä kuin siilin piikit jne. Päiväkodin pihalla voidaan talvella tehdä suojalumesta kirjaimia tai eläinten jälkiä piha-aitaan tai tehdä vaikka lumiukon sijasta eläinhahmoja. Eläimien ja varsinkin hyönteisten tarkkailu on lapsista hyvin kiinnostavaa ja ihmeellistä. Tähän voidaan käyttää apuna luppeja, suurennuslaseja ja suurennuslasilla varustettuja hyönteis-purkkeja. Näillä voidaan seurata esimerkiksi hyönteisten mönkimistä ja se antaa lapsille uusia elämyksen kokemuksia. On aivan eri asia seurata muurahaispesän kuhinaa metsässä kuin katsoa sen kuvaa kirjasta. Kirjat antavat monesti väärän kuvan esimerkiksi eläimien realistisesta koosta. (Viitalaakso 2016.)

Luontokoululla tehtyjen havaintojen mukaan lapset rakastavat luonnossa leikkimistä ja tutkimista. Siellä rakennellaan majoja, leikitään kukkulan kuningasta ja perinteisiä käpyleikkejä ja tutkitaan suurennuslasilla luontoa. Lasten varautuneisuus laskee metsässä ja mielikuvitus pääsee valloilleen. Joskus siihen riittää pieni puu-ukko, josta leikki lähtee kasvamaan jokaisen leikkijän mukana. Aikuinen voi antaa lasten leikkiin pieniä eväitä, jotka lapset ottavat halutessaan käyttöön. Monesti nämä leikit jatkuvat pitkään ja kulkevat luontokoululta myös mukaan päiväkotiin ja kouluun. (Viitalaakso 2016.)

Kun luontokasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa, siitä saatavat hyödyt ovat merkittäviä, varsinkin sen tuomat terveysvaikutukset. Jo ulkona oleminen on itsessään iso

terveystekijä. Luonto toimii myös virkistytymisen ja rauhoittumisen paikkana. Päiväko-
deissa desibelien nousu sisällä on konkreettinen ja jokapäiväinen asia. Ulos mahtuu
enemmän ääntä ja lapset voivat olla siellä vapaammin ilman jatkuvaa leikin rajaamista ja
kieltämistä. Metsäliikunnalla on merkittävä osa lapsien motorisessa kehityksessä. Met-
sässä lapsi joutuu käyttämään liikkumiseen koko kehoaan, kun hypitään, kiipeillään
puunrunkojen yli tai ryömitään ali ja väistellään oksia. Metsässä myös jalka taipuu eri
tavalla ja kädet joutuvat ottamaan kiinni oksista. Koko keho käyttää koko ajan erilaisia
liikesarjoja, kun salissa jumpatessa alusta on tasainen eikä siellä näin ollen tule puolia-
kaan siitä liikkeestä ja haasteesta mitä metsä liikkumiselle tuo. Luontokasvatuksen toteut-
taminen vaatii työyhteisöltä sitoutuneisuutta ja halua vaikuttaa asioihin. Se myös antaa
paljon toteuttajalleen ja se on tätä päivää. (Viitalaakso 2016.)

3.4. Luontokasvatuksen haasteita

Monet pitävät metsässä turvallisuusriskinä esimerkiksi puihin kiipeilyä. Lapsilla on kui-
tenkin luontainen tarve tehdä asioita tietyssä iässä ja jos lapsien ei anneta kokeilla ja har-
joitella näitä taitoja, eivät ne pääse kunnolla kehittymään. Lapsille tulisi antaa mahdolli-
suus ottaa pieniä riskejä ja kokeilla taitojaan. (Viitalaakso 2016.)

Nykyään luonto saattaa olla monelle aikuisellekin vierasta. Kartanluku, suunnistus sekä
lintujen ja kasvien tunnistus taidot ovat saattaneet unohtua. Olisikin tärkeää oivaltaa, että
aikuisen ei tarvitse tietää kaikkea, vaan hän voi etsiä tietoa asioista yhdessä lapsen kanssa.
(Henttonen & Välimäki 1989, 102.) Tämä tiedon sisäistäminen saattaisi laskea perheiden
kynnystä lähteä lasten kanssa liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristöön ja -metsään.

Luonnosta vieraantuminen on huolestuttavaa ja jopa surullista. Luontokouluilla käy ajoit-
tain lapsia, jotka eivät käy metsässä ja heillä ei ole konkretiaa siihen, miten kävellään
muualla kuin tasaisella pinnalla. Metsän juurakoissa kävely on hankalaa, niihin voi kaatua
ja oksat voivat läppäistä kasvoille, jos lapsi on kokematon liikkumaan eritasoisessa maas-
tossa. Monesti luontoon lähteminen saattaa olla kiinni myös siitä, että sinne lähteminen
on työläs prosessi, jos lapselle pitää pukea kuravaatteet. Aikuiset eivät monesti ajattele
miltä lapsesta tuntuu, kun hänellä on ensin tumput ja niiden päällä kurahanskat, että sil-
loin leikkiminen ei olekaan niin helppoa. (Viitalaakso 2016.)

Metsään ja luontoon meneminen ei välttämättä ole kiinni vain viitsimisestä vaan mahdollisesta uusavuttomuudesta, jota vanhemmat itsekin tuovat esille. Nykyään on tietty kaupunkikuviot kuten shoppailu ja ulkona syöminen. Puistoissa voi olla koirankakkaa, joka saattaa olla esteenä sinne menemiseen vaatteiden likaantumisen vuoksi. Moni asia on myös ns. kriminalisoitu: Ei saa kiivetä puuihin, ei saa astua nurmikolle jne. Suomessa tämä ei ole niin iso ongelma kuin esimerkiksi Amerikassa. Siellä on vain isot moottoritiet ja kauppakeskukset joka puolella ja lapsilla ei ole luonnossa olemisen oikeutta. (Viitalaakso 2016.)

Suomalaisille luonto ja sen läheisyys ovat itsestään selvyys ja se on keskeinen osa identiteettiämme (Wolff 2004, 25), silti vieraannumme siitä niin helposti. Luontokoulu Korennolla käy vuodessa monta päiväkotia, esikoulu ja kouluryhmää. Esimerkiksi lähes kaikki Tampereen kaupungin viisivuotiaat ja esikoululaiset ovat vierailleet viimeisen lukukauden aikana luontokoulu Korennolla ja ryhmistä löytyy aina lapsia, jotka kertovat, etteivät ole koskaan olleet nuotiolla tai rakennelleet majoja metsässä. (Viitalaakso 2016.)

Kehityksen mennessä koko ajan teknisempään ja mobilisoituvaan suuntaan pienetkin lapset viettävät paljon aikaa kännyköiden ja pelikoneiden parissa. Pelikoneillekin saa luontoa ja siellä voi tehdä esimerkiksi virtuaalisen matkan luontoon. Saatavilla on sellaisia pelejä, jotka opettavat lapsia kulkemaan luonnossa ja kohtelevaan luontoa oikein. Jokamiehen oikeuksiin liittyen voisi myös tehdä pelin, joka olisi yksi askel eteenpäin. (Viitalaakso 2016.)

Syyt luonnosta vieraantumiseen ovat monitahoisia. Muuttoliike etelän taajamin jatkuu ja tuo mukanaan voimakasta kaupungistumista ilman luontoa. Tämän myötä sisäliikunta-harrastukset, tietokonepelit ja kauppakeskukset ovat arkipäivää. Myöskin mummolat ovat kaupunkiliikenneyhteyksin päässä eivätkä enää maaseudulla. Aikuisten luomat säännöt vaikeuttavat lasten luonnossa leikkimistä, vaikka näillä pyritään tuomaan lapsille turvallisuutta. Virtuaalinen maailma korvaa todellisen ja tiedotusvälineissä esillä olevat ympäristöuhat voivat tehdä luonnosta jopa pelottavan. (Sahi 2014, 5.)

3.5. Kestävä kehitys ja luonto- ja ympäristökasvatus uudessa Vasu2017 luonnoksessa

Uusi varhaiskasvatustalaki tuli voimaan 01.08.2015. Tämän myötä uudistetaan myös valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelman perusteet – asiakirjaa, jonka pohjalta kunnat laativat omat varhaiskasvatussuunnitelmansa. Uuden valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet – asiakirjan tavoitteena on olla valmiina lokakuussa 2016. Uudet kuntakohtaiset varhaiskasvatus suunnitelmat tulisivat voimaan 01.08.2017. (Opetushallitus.) Tässä kappaleessa nostan esille kestävän kehityksen sekä luonto- ja ympäristökasvatuksen siten kuin niitä on esitetty tämänhetkisessä Vasu2017 luonnoksessa.

Ihminen on osa luontoa ja riippuvainen sen ekosysteemin elinvoimaisuudesta. Varhaiskasvatuksessa lasten kokemusmaailmaa pyritään rikastuttamaan siten, että luontosuhde muodostuu vastuulliseksi, herkäksi ja uteliaaksi. Arjen valinnoilla, toiminnalla ja oma-kohtaisilla kokemuksilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja vahvistetaan luontosuhdetta. Luonnon materiaalin käytön myötä lapset oppivat ymmärtämään, että ihminen tarvitsee luontoa tullaakseen toimeen. (Vasu2017 luonnos 2016, 10–11, 24.)

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan kestävän kehityksen periaatteita niin, että jokainen kolmesta ulottuvuudesta huomioidaan. Myös ekososiaaliselle sivistykselle luodaan pohja varhaiskasvatuksessa ja näin lapsista kasvaa kokonaisvaltaisesti vastuullisia aikuisia, jotka ymmärtävät oman toimintansa vaikutukset luontoon, muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan. Kaikessa toiminnassa otetaan varhaiskasvatuksen yhteisössä huomioon ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävä elämäntapa. Toimintakulttuurin on oltava sellaista, että se edistää kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, tilojen ja välineiden yhteiskäyttöä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös sen ekologisuus ergonomian, esteettisyyden ja esteettömyyden rinnalla. (Vasu2017 luonnos 2016, 11, 24.)

Luonto ja lähiympäristö kuuluvat keskeisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöihin. Ne tarjoavat mahdollisuuden leikkiin ja tutkimiseen sekä antavat lapsille kokemuksia ja erilaisia materiaaleja käyttöön. Ne kannustavat lapsia liikkumaan sekä sisällä että ulkona, hyödyntäen leikkipuistot ja lähiluonnon sekä -ympäristön. Myös luonnon materiaalin ja kierrätysmateriaalin käyttö oppimisympäristöissä edistää ajatusta vastuullisuudesta ympäristöön. (Vasu2017 luonnos 2016, 25.)

Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen edistämällä heidän taitojaan itsestään huolehtimisessa, terveydessä ja turvallisuudessa, näin lapset sitoutuvat kestäväan elämäntapaan ja vahvistavat hyvinvointiin liittyviä taitojaan. Myös omista leikeistä ja tavaroista sekä luonnosta ja lähiympäristöstä huolehtiminen opettavat ekologisesti vastuulliseen ja kestäväan toimintaan. (Vasu2017 luonnos 2016, 32.)

Kulttuurista kestäväa kehitystä voidaan vahvistaa suuntaamalla lasten mielenkiintoa historiallisin asioihin ja hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Aihetta on lähestyttävä moniaistisesti sekä havainnollisesti. Kulttuuriperinteisiin ja menneeseen aikaan saadaan tietoa esimerkiksi lähiyhteisöltä, isovanhemmilta sekä vanhoista esineistä ja lapsille on luotava mahdollisuus tutustua ja eläytyä näiden myötä menneeseen aikaan ja sen tapahtumiin. Tärkeä on myös pohtia mitä toivomme tulevaisuudelta ja mitä siellä tapahtuu. Pienten lasten kohdalla tulevaisuutta voidaan käsitellä lähitulevaisuutena, jota heidän on helpompi käsitellä, kun taas esiopetusikäisten kanssa voidaan pohtia tulevaisuutta esimerkiksi kiinnostavien ammattien kautta. (Vasu2017 luonnos 2016, 39.)

Lasten luontosuhdetta vahvistetaan ympäristökasvatuksen myötä ja se ohjaa heitä kohti kestäväa elämäntapaa. Ympäristökasvatus käsittää kolme tasavahvaa ulottuvuutta: Oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Oppimisen sisältönä sekä oppimisympäristönä toimii lähiluonto. Lähiympäristöstä lapset saavat kokemuksia heille ominaisilla tavoilla kuten leikkien, liikkuen, tutkien ja taiteellisen ilmaisun kautta. (Vasu2017 luonnos 2016, 40.)

On oleellista tukea ja vahvistaa lasten myönteistä luontosuhdetta. Positiiviset emootiot ja samaistumiskokemukset omakohtaiseen luontokokemukseen ja -elämykseen pyritään saamaan luonnon ehdoilla ja sitä kunnioittaen. Näiden kokemusten myötä lapset oppivat nauttimaan luonnossa olemisesta. Retkeily lähiluonnossa ja kaikki harjoitukset jotka kehittävät lasten aisteja ja ympäristöherkkyyttä ovat tärkeitä. Luonto tarjoaa lapsille myös paikanrauhoitumiseen sekä esteettisiä kokemuksia. (Vasu2017 luonnos 2016, 40.)

Ympäristökasvatuksessa luontoa ja sen ilmiöitä tutkitaan ja havainnoidaan eri havaintovälineiden ja aistien avulla ja herätellään lasten kiinnostusta luontoa ja sen monimuotoisuutta kohtaan. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan luonnon eri lajeja ja opetuksessa voidaan käyttää apuna myös pieniä kokeita. Lasten kanssa keskustellaan havainnoista ja

harjoitellaan niiden luokittelua, jonka kautta voidaan pohtia myös ihmisen paikkaa maailmassa. Lapset oppivat samalla luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä, päätelmien tekemistä ja harjoittelevat systeemistä ajattelua. Ilmiöitä tarkastellaan useasta eri näkökulmasta ja tämä rohkaisee lapsia kriittiseen ajatteluun. Tietoa hankitaan lapsia kiinnostavista asioista yhdessä heidän kanssa. Tämän kaiken myötä pyritään kasvattamaan lasten luontotuntemusta. (Vasu2017 luonnos 2016, 40.)

Kestävään elämäntapaan kasvamista ja siinä tarvittavien taitojen harjoittelemista edistetään ympäristökasvatuksen avulla. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, roskaamaton retkeily, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen kierrätyksen, korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Lapsille opetetaan tekojen vaikutukset niin lähellä kuin kaukana esimerkiksi pohtimalla materiaalien ja ruuan alkuperää. Näin luodaan ymmärrystä ympäristöön liittyvien asioiden keskinäiseen riippuvuussuhteeseen. (Vasu2017 luonnos 2016, 40.)

Sosiaalista kestävyyttä ja vastuullisuuteen kasvamista opetellaan myötätunnon sekä toisten huomioinnin kautta. Tässä kasvattajat ovat isossa roolissa omalla esimerkillään antamalla malleja siitä, miten toisiin ihmisiin, kasveihin, eläimiin ja muuhun ympäristöön tulisi suhtautua. Jokainen lapsi hyväksytään ryhmässä omana itsenään ja lasten osallisuutta vahvistetaan yhteiseen toimintaan. Kasvaminen kestävään toimintakulttuuriin alkaa jo varhaislapsuudessa. (Vasu2017 luonnos 2016, 40.)

4 METSÄFESTARIT

4.1 Tapahtuman suunnittelu

Kun maaliskuussa 2016 sain tutkimuslupahakemukseni hyväksytyksi, aloitimme keke tiimin kanssa Metsäfestareiden suunnittelun. Taulukko 2 kuvaa tiivistetysti palaverimme ja niiden sisällöt.

TAULUKKO 2. Suunnittelupalaverit ja niiden sisältö

Suunnittelupalaveri 1	Metsäfestareiden suunnittelun aloitus Toimintapisteiden suunnittelu Työnjako Tarvittavien tavaroiden kartoitus Tapahtuman aikataulutus Muut yleiset käytänteet Tapahtumasta tiedottaminen vanhemmille Palaverimuistion kirjaaminen
Talonpalaveri 1	Tiedonsiirto muulle henkilökunnalle
Suunnittelupalaveri 2	Alueen tarkastaminen ja rajaaminen Toimintapisteiden sijoittelu Riskien kartoitus Palaverimuistion kirjaaminen
Talon palaveri 2	Tiedonsiirto muulle henkilökunnalle
Suunnittelupalaveri 3	Riskianalyysin kirjaaminen Tapahtuman kulun läpikäynti Tarvittavien tavaroiden läpikäynti Muut yleiset käytänteet
Talonpalaveri 3	Tiedonsiirto muulle henkilökunnalle

Ensimmäiseen suunnittelupalaveriin olin laatinut alustavan suunnitelman Metsäfestareiden toimintapisteiden sisällöstä. Yhdessä pohdimme toimintapisteiden sisältöä tarkemmin ja ne muokkautuivat lopulliseen muotoonsa. Toimintapisteiden sisällössä on otettu huomioon asettamani tavoitteet tapahtumalle eli lasten myönteisen luontosuhteen muodostumisen tukeminen, uusien innostavien kokemusten ja elämysten tarjoaminen luonnosta sekä uusien toimintamallien saaminen luontokasvatuksen ja kestävän kehityksen toteuttamiseen.

Toimintapiste 1. Luonnon materian tunnustelu. Tällä toimintapisteellä meillä oli käytössä viisi pussukkaa, joiden sisälle keräsimme erilaista luonnon materiaa: kiviä, käpyjä, kaar-
naa, kuivuneita lehtiä sekä keppejä. Lasten oli tarkoitus tunnustella pussukoiden sisällä olevaa materiaa ja etsiä lähiympäristöstä vastaavaa. Pienemmille lapsille tehtävää helpo-
tettiin: tarvittaessa he saivat kurkata pussukkaan (Kuva 1).

KUVA 1. Tunnustelu pussukat (Kuva: Sirpa Juslen 2016)

Toimintapiste 2. Roskapolku. Tällä toimintapisteellä pienelle metsäalueelle oli heitetty roskaa, joita olimme päiväkodilla keränneet ennakkoon: sekajäte, biojäte, metalli, pahvi sekä sanomalehdet. Lapsille näytettiin aluksi roskille varatut oikeat keräysastiat, jonka jälkeen he pääsivät keräämään löytämiään roskaa ja lajittelemaan ne oikeisiin keräysasti-
oihin (Kuva 2).

KUVA 2. Roskapolku (Kuva: Irmeli Riekkola 2016)

Toimintapiste 3. Luupit. Tällä toimintapisteellä lapsille jaettiin luupit tai suurennuslasit, joilla lähdettiin tarkkailemaan lähemmin luontoa. Lapset saivat vapaasti kiertää lähialuetta ja tarkkailla mielenkiintoisia kohteita lähemmin, kuten kukkia, puun runkoa ja ruohonjuurakkoa. Tarkoituksena oli myös löytää yhteen hyönteispurkkiin jokin hyönteinen yhteiseen tarkkailuun. Toimintapisteestä vastaava keke tiimiläinen kiersi lasten joukossa ja yhdessä etsittiin tarkkailtavia kohteita ja lapset saivat kertoa havainnoistaan (Kuva 3).

KUVA 3. Luupeilla tarkkailua. (Kuva: Irmeli Riekkola 2016)

Toimintapiste 4. Eläinten tunnistaminen kuvista vuodenaikojen mukaan. Toimintapisteelle oli valittu kaksi vuodenaikaa: kesä ja talvi sekä joukko eläimiä, joita lapset saivat lajitella oikeaan vuodenaikaan niiden esiintymisen mukaan (Kuva 4). Valittuina eläiminä olivat pupu ja orava talvi- ja kesäturkissa, karhu, muurahainen, perhonen, siili ja joutsen. Toimintapisteen vastaava kyseli lapsilta aina perusteluja valinnoilleen ja lapsille kerrottiin mitä kukin eläin tekee kesällä ja talvella.

KUVA 4. Luontokuvat (Kuva: Irmeli Riekkola 2016)

Toimintapiste 5. Luonnon materiaasta rakentaminen. Tällä toimintapisteellä lapset saivat rakennella luonnonmateriaasta mm. eläinten pesiä ja nuotioita (kuva 5). Lapsille oli tuotu paikalle valmiiksi keppejä sekä käpyjä ja muun tarvitsemansa materiaalin he keräsivät itse lähiympäristöstä.

KUVA 5. Eläimen pesä. (Kuva: Irmeli Riekkola 2016)

Jokainen keke tiimiläinen oli päävastuussa oman toimintapisteen toteutuksesta ja siihen tarvittavien tavaroiden hankinnasta. Itse pidin huolta oman toimintapisteeni lisäksi siitä, että jokainen tiimiläinen hoiti oman vastualueensa. Päätimme myös Metsäfestareiden toteutuspäivän, joka oli 19.05.2016 sekä aikataulutimme päivän kulun (taulukko 3).

TAULUKKO 3. Metsäfestareiden aikataulu

Kellon aika	Tapahtuma
9:00	Keke tiimi Suolijärvelle Toimintapisteiden kokoaminen
9:15	Ryhmät lähtevät päiväkodilta
9:30	Tapahtuman avaaminen Alkutanssit, Bioroska-räp
9:45-10:45	Ryhmät kiertävät toimintapisteitä
10:45	Tapahtuma loppuu Ryhmät siirtyvät takaisin päiväkodille Keke tiimi siivoaa toimintapisteen pois

Toisena suunnittelukertana suuntasimme tarkistamaan Suolijärven rannan ja suunnittelemaan toimintapisteiden sijoittelua. Toimintapisteiden sijoittelussa otettiin huomioon lasten turvallisuus. Rajasimme myös alueen (kuva 6), jolla tulisimme liikkumaan toimintapäivänä ja tästä kirjattiin tarkka muistio, joka jaettiin koko henkilökunnalle. Hoidin Metsäfestareiden suunnittelun etenemisen ja siihen liittyvien tärkeiden asioiden tiedottamisesta koko henkilökunnalle aina tarvittaessa talon yhteisissä palavereissa.

KUVA 6. Aluekartta

Viimeisessä suunnittelupalaverissa kirjassimme Metsäfestareista riskianalyysin. Edellisen päivän alueen kartoituksen myötä osasimme pohtia mahdollisia riskejä, niiden seurauksia, todennäköisyyttä ja ennaltaehkäisyä tapahtumapäivän aikana.

4.2 Tapahtuman toteutus

Torstaina 19.05.2016 keke tiimiläiset lähtivät kello 9.00 kohti Suolijärven rantaa valmistelemaan toimintapisteitä. Vaikka ranta oli lyhyen kävelymatkan päässä, vietiin sinne tarvittavat tavarat autolla niiden runsauden vuoksi. Auto jätettiin keskeiselle paikalle parkkiin, jotta sen stereoista saataisiin myöhemmin soitettua alkutanssimusiikit. Jokainen

keke kokosi oman toimintapisteensä ja keräsi lähiluonnosta vielä tarvitsemansa materian. Toimintapisteet olivat hyvissä ajoin valmiina ennen lasten saapumista.

Ryhmien lähtiessä päiväkodilta kohti Suolijärveä, lukittiin päiväkodin ovet ja oviin jätettiin tieto myöhässä tuleville perheille missä ollaan. Lapuista löytyi kartta päiväkodilta Suolijärvelle sekä puhelinnumero, josta ryhmät tavoittaa. Ryhmät siirtyivät omaa tahtia rannalle ja ensimmäisinä saapuneet ryhmät joutuivat hetken odotella viimeisten saapumista. Tämä ei lapsia kuitenkaan haitannut, sillä paikalle oli hetkeä aikaisemmin ajanut muutama paloauto ja palomiehet lähtivät suorittamaan vene- ja sukellusharjoituksia rantaan. Myös isot kivet tarjosivat lapsille oheispuuhaa odottelun ajaksi (kuva 7; kuva 8).

KUVA 7. Paloautot. (Kuva: Irmeli Riekkola 2016)

KUVA 8. Lapset leikkivät kivillä. (Kuva: Irmeli Riekkola 2016)

Kaikkien ryhmien saavuttua rannalle toivotin lapset tervetulleiksi tapahtumaan. Lapsille oli kerrottu tapahtumasta ennakkoon päiväkodilla, joten kerroin vielä lyhyesti tapahtuman

kulun, toimintapisteiden sisällön ja kiertämisen. Tämän jälkeen tanssittiin alkutanssit Bioroska-räpin tahtiin. Pienten teknisten ongelmien jälkeen musiikki saatiin tarpeeksi kovalle ja kappale kuunneltiin uudemman kerran lasten innostuksen myötä. Lapset olisivat halunneet tanssia vielä lisää, mutta aloitimme toimintapisteiden kiertämisen, jotta pysyisimme aikataulussa ja ehtisimme päiväkodille takaisin lounaaksi.

Ryhmät jakoutuivat toimintapisteille ennalta sovitun mukaiseen kiertojärjestykseen ja aloittivat touhut. Toimintapisteille oli ennalta suunniteltu kiertojärjestys, mutta osa toimintapisteistä vei enemmän aikaa kuin toiset, joten kierto meni vähän sekaisin. Ryhmät osasivat kuitenkin jakautua ja vaihdella toimintapisteitä sen mukaan missä eivät vielä olleet käyneet, joten kierron sekaantuminen ei aiheuttanut sen kummempia toimenpiteitä.

Lasten intoa ja touhuamista oli kiva seurata ja he näyttivät nauttivan toimintapisteillä touhuamisesta. Lasten ajatuksia päivästä voi lukea kohdasta 4.3.1. Oheisissa kuvissa on nähtävillä lasten touhuja toimintapisteillä (kuvat 9-14).

KUVA 9. Tunnustelu pussukat (Kuva: Sirpa Juslen 2016)

KUVA 10. Lapset roskien keruussa. (Kuva: Irmeli Riekkola 2016)

KUVA 11. Roska saalis. (Kuva: Irmeli Riekkola 2016)

KUVA 12. Voikukan tarkkailua. (Kuva: Sirpa Juslen 2016)

KUVA 13. Lapset kuuntelevat tarkkaavaisina (Kuva: Irmeli Riekkola 2016)

KUVA 14. Lapset rakennus puuhissa. (Kuva: Sirpa Juslen 2016)

Kaikki ryhmät jaksoivat hyvin kiertää kaikki toimintapisteet ja jokainen siirtyi takaisin päiväkodille omaan tahtiin. Pienten ryhmät lähtivät ensin ja viimeisen isojen ryhmän lähdettyä keke tiimiläiset siivosivat vielä toimintapisteet ja roskat pois.

4.3 Tapahtuman arviointia

4.3.1 Lasten kokemuksia Metsäfestareista ja ajatuksia metsästä

Haastattelin lapsia toimintapäivän iltapäivänä Metsäfestareiden kulusta: siitä mikä siellä oli kivaa, mikä tylsää ja millaisia asioita heillä jäi sieltä mieleen. Juttelimme myös yleisesti metsästä: mitä siellä on, miten siellä käyttäydytään ja mitä siellä saa tehdä. Lasten haastattelut litteroin niiltä osin, kun sille oli tarve. Lasten kokemusten kirjaamisessa käytän suoria lainauksia heidän kommentistaan. Lasten nimet ovat muutetut.

Toimintapisteet olivat vielä iltapäivällä hyvin lasten mielessä ja puheissa. Eniten lapsia puhututtivat roskapolku, luonnon materiasta rakentelu ja luupeilla tarkkailu. Ne olivat toimintapisteistä selkeästi lasten suosikit, koska niillä pääsi itse tekemään ja kokemaan. Lapset kertoivat mielellään mitä rakentelivat, millaisia roskia löysivät ja kuinka osasivat lajitella ne oikein ja mitä olivat luupeilla tarkkailleet.

Löysin leppäkertun ja perhosen. Ensin tutkin tolla suurennuslasilla ja sitten sillä... en muista sen nimeä... [Luupilla] nii luupilla.. ja sitten purkilla, jonne voi panna sisälle jotain ötökköjä. (Ville 5 vuotta)

Ai kivointa? Roskien keruu! Löydettiin kaikki roskat, meillä oli nii iso urakka. Kalle luuli, että käsipaperi kuuluu noiden pahvien eiku paperien sekaan, mutta sehän kuuluu biojätteeseen. (Janne 5 vuotta)

Ulkona ja luonnossa ollessaan lapsilla on tarve liikkua koko ajan ja paikalla oleminen saattaa turhauttaa. Tämä tuli hyvin esille yhden toimintapisteiden myötä. Eläinten tunnistamispisteiden lapset kokivat tylsäksi juuri sen vuoksi, kun siinä ei päässyt itse tekemään mitään ja piti istua paikalla katsomassa kuvia. Jotkut kokivat myös tunnustelu pussukat tylsiksi, mutta eivät osanneet kertoa syytä siihen.

Eläimet oli tylsiä, kun siinä ei saa mitään tehdä, siinä piti vaan istua. Siinä ei voinut juosta ja kaikkea eikä rakentaa. Siinä vaa istutaa ja viitataan ja puhutaan jotain outoja puheita. (Niina 5 vuotta)

Yks juttu oli mulle tylsää. [Mikä oli tylsää?] No kun me tunnusteltiin niitä pusseja. (Sari 6 vuotta)

Yhdessä tekeminen oli lapsille selkeästi mielekästä ja lasten puheista kävi ilmi, että monella toimintapisteellä tehtiin tehtävät yhdessä kaverin tai isomman porukan kanssa.

Me tehtiin Jannen kanssa oravan pesä, jossa oli käpyjä alhaalla ja käpyjä katossa. Ja yks tammenterho me löydettiin sieltä pesien luota ja laitettiin se sitten katolle. (Ville 5 vuotta)

Me tutkittiin yhdessä suurennuslasilla. (Minna 4 vuotta)

Ahaa-elämyksiä ja onnistumisen kokemuksia koettiin Metsäfestareilla ja niistä kerrottiin iloisena ja ylpeänä.

Kun mä tunnustelin yhtä pussia, se tuli mulla heti mieleen! [Mitä siellä oli?] Kiviä! [Löysitkö sitten niitä kiviä?] Mä löysin vaan yhden, koska siellä oli vaan yks. (Kalle 5 vuotta)

Mä etin sen purkista kukkia. Sinulla oli se. [Miltä se kukka siellä purkissa näytti?] Tosi isolta. (Mikko 3 vuotta)

Katso, minä keräsin yhden lehen ja pullon ja minä tiesin mihin ne laitetaan. Sitten ei ollut enää mitään. (Oona 5 vuotta)

Toimintapisteet olivat lapsista helppoja. Kysyttäessä miksi ne olivat helppoja ja mistä asioita on opittu, lapset vastasivat, että kotona ja päiväkodilla. Joillakin oli tehtäväkirjoja ja muistivihkoja, joista ovat oppineet asioita. Jotkut olivat vain oppineet asiat itsekseen.

Mä kerron millai mää oon oppinu. Mä en oo ees opetellu ja silti osasin koska ne oli ihan tosi helppoja. (Kalle 5 vuotta)

Joku tuttu täti on opettanut niitä. (Liisa 4 vuotta)

Mä oon opetellu sitä Miron kaa ja isin kaa. (Sari 6 vuotta)

Metsästä juteltaessa kysyin lapsilta mitä kaikkea metsässä voi nähdä ja heiltä tuli pitkä lista siellä nähtävistä asioista eri eläimistä, kiviin ja marjoihin. Jokainen ryhmä mainitsi myös roskat. Tähän saattoi vaikuttaa myös Metsäfestareiden roskapiste. Esitin lapsille lisäkysymyksen roskista ja siitä, miten tai mistä ne sinne tulevat ja mitä niille kuuluisi tehdä.

Jotkut pöntit heittää niitä sinne, siinä mene marjojakin pilalle, kun ne voi mennä niiden marjojen päälle. (Matti 5 vuotta)

Roskat pitää laittaa roskeen, yök! Ne on tyhmiä ihmisii, mitkä jättää roskia. Ei saa heittää roskia, koska eläimet ei tykkää siitä, että niiden kodissa on roskia. Luontoa ei saa roskata, koska luonto on eläinten koti. (Minna 4 vuotta)

Ne pitää laittaa roskiin. Jos siellä ei oo roskista, nii pitää oottaa siihen asti, että näkyy roskis. (Kaisa 6 vuotta)

Parasta metsässä olemisessa on lapsista ehdottomasti siellä leikkiminen. Jokainen lapsista mainitsi tämän, kun kysyin mitä siellä voi tehdä ja mikä on kivaa.

Siellä voi liekkiä. Tehdä lumiukon kepeistä. (Mikko 3 vuotta)

Leikkiä, leikkiä, tutkia. Leikkiä, se on kivointa. (Ville 5 vuotta)

Leikkiä tai mennä lenkille, jos löytää lenkipolun, tai voi etsiä ketunleipiä. (Liisa 4 vuotta)

Lopuksi kysyin lapsilta vielä, miten metsässä tulisi käyttäytyä, kun siellä retkeillään ja leikitään. Lapset kertoivat, että siellä ei saa huutaa eikä katkoa oksia tai repiä puskia. Ei saa lyödä tai potkia kaveria tai eläimiä eikä heittää roskia. Osa lapsista tiesi myös hyvin metsäretkeilyyn liittyviä turvallisuusasioita.

Ei saa huutaa, kun metsän eläimet herää ja menee pakoon. (Anna 4 vuotta)

Jos paistaa makkaraa, pitää kattoa erityinen paikka sille. Aukio olis mun mielestä paras paikka sille, ettei siinä lähellä oo mitään puita, jotka syttyy. Jos tekee nuotion, voi myös tehdä sen sellaseen paikkaan, jos siellä metsässä on sellainen paikka, että on järvi ihan vieressä, että on lähellä vettä, että voi nopeesti sammuttaa, jos lähtee leviämään. (Kalle 5 vuotta)

Kysyin muutamalta alle kolmevuotiaalta lapselta mitä he muistavat Metsäfestareilta ja he vastasivat paloautot ja alkutanssin. Metsässä he kertoivat olevan pupuja ja ankoja.

4.3.2 Keke tiimiläisten kokemuksia Metsäfestareiden suunnittelusta ja toteutuksesta sekä ajatuksia kestävästä kehityksestä ja luontokasvatuksesta

Suunnitteluvaiheen keke tiimiläiset kokivat helpoksi, sillä olin luonut heille valmiiksi hyvän pohjan, josta tapahtumaa oli helppo lähteä kasaamaan ja suunnittelemaan yhdessä loppuun. Riskianalyysin tekeminen koettiin hyväksi, joten osattiin ennakoida mahdollisia ongelmia, joita aina voi tapahtua, kun on lapsia mukana. Riskianalyysiä tehdessämme ja aluetta kartoittaessamme ei paikalla ollut vielä mitään merkkejä myrkyllisistä kasveista,

mutta tapahtuma päivänä yksi lapsista imeskeli kielon lehteä. Olimme kuitenkin huomioineet myrkyllisten kasvien mahdollisuuden riskianalyyssissämme ja soitimme myrkytyskeskukseen varmistaaksemme asian ja kuinka toimia tilanteessa. Onneksi kasvista oltiin nuoltu vain lehteä, joten suun purskuttelu riitti toimenpiteeksi eikä lapselle tullut mitään oireita. Tästä huomaa, kuinka tapahtumien on oltava aikuisten hallinnassa ja yhteisessä vastuussa. Alueen rajat koettiin turvallisiksi ja kaikki aikuiset pitivät niistä kiinni. Ajoittain lapset lähtivät juoksemaan kohti rajoja, mutta aikuiset olivat valppaina eikä kukaan lapsista ollut lähellä ylittää rajoja.

Metsäfestareista jäi kaikille keke tiimiläisille onnistunut ja hyvä fiilis. Kaikki kokivat lasten viihtyneen ja olleen innostuneita toimintapäivästä ja -pisteistä. Vaikka ajoittain tuli pientä odottelua toimintapisteeltä toiselle siirtymisessä, lapset jaksoivat keskittyä hyvin eikä turhautumista tullut. Ryhmät myös lukivat hyvin tilanteita ja alun perin sovitun kiertöjärjestyksen muuttuminen ei häirinnyt tapahtuman kulkua sen suuremmin. Keke tiimissä kiittelimmekin muun työyhteisön joustavuutta juuri tässä asiassa. Yhden ryhmän rantaan siirtyminen tuotti pieniä vaikeuksia ja tähän olisi vaadittu joko ryhmien välistä yhteistyötä enemmän tai aikuisten uudelleen sijoittumista, joka olisi pitänyt huomioida tarpeeksi ajoissa.

Toimintapisteiden sisältö koettiin hyväksi ja niiden määrä oli mitoitettu hyvin ryhmien määrään. Lapset olivat innostuneita, jaksoivat touhuta toimintapisteillä eivätkä välillä olisi malttaneet vaihtaa toiselle toimintapisteelle. Roskapolku oli selkeästi suosituin. Lapset innostuivat roskien keräilystä ja löysivät jopa roskia, joita emme itse olleet tuoneet paikalle. Pienetkin lapset pystyivät suorittamaan toimintapistettä hyvin aikuisen ohjaamana. Eläinten ja vuoden aikojen tunnistuspisteellä lapset jaksoivat keskittyä hyvin, vaikka toimintaa ei ollutkaan. Lapset osasivat nimetä eläimiä hyvin ja tiesivät kumpaan vuodenaikaan ne kuuluivat. Myös pienemmät lapset tiesivät hyvin eläimiä. Luupeilla lapset löysivät mielenkiintoisia asioita tarkkailtavaksi ja kaikki innostuivat, kun yksi ryhmistä löysi leppäkertun hyönteispurkkiin. Myös tunnustelu pussukka ja rakentamispiste olivat lasten mieleen. Toimintapisteiden muunneltavuus ikätason mukaiseksi koettiin helpoksi, vaikka alkuperäinen suunnitelma oltiin tehty enemmän isommille lapsille.

Pohdimme myös mitä tapahtuma antaa työyhteisölle. Koettiin, että vastaavanlaiset tapahtumat tuovat lisää yhteistyötä ryhmien välille ja tekee siitä koko talon yhteisen jutun. Ta-

pahtumassa käsiteltiin tärkeinä pidettyjä asioita erilaisin menetelmin mitä yleensä käytetään arjessa. Tapahtuma luo myös yhteisöllisyyttä lasten keskuudessa. Vastaisuudessa voisi sekoittaa ryhmiä ja laittaa pieniä ja isoja toimimaan keskenään, jolloin isommat voisivat toimia mallina pienemmille. Tapahtumasta jäi talolle valmis pohja toteuttaa vastaavanlaisia tapahtumia jatkossakin. Sitä on helppo muunnella seuraavaa tarvetta vastaavaksi ja tehty riskianalyysi antaa hyvän pohjan pohtia senhetkisiä mahdollisia riskejä. Yhteinen tapahtuma toi myös uutta intoa kestävän kehityksen toteuttamiseen ja intoa jatkaa sitä työtä.

Omaan työhön tapahtumasta koettiin saavan myös uusia ideoita ja intoa. Samalla tavalla tehtävä arkinen työ saattaa puuduttaa, mutta tällaiset tapahtumat lisäävät työn mielekkyyttä ja työssäjaksamista. Tapahtuma herätteli aikuisia ottamaan lisää selvää asioista, jotta osaavat kertoa lapsille asioista esimerkiksi miksi eläimet vaihtavat turkin väriä talvisin ja mistä se johtuu. Tapahtumaa varten valmisteltu materiaali säästetään myös myöhemmää käyttöä varten ja aikuisille jäi into hyödyntää niitä jatkossa.

Kestävän kehityksen toteuttamista varhaiskasvatuksessa pidettiin tärkeänä asiana. Vaikka nykyajan perheet ovatkin jo hyvin valveutuneita esimerkiksi kierrätysasioissa, on myös perheitä, joissa sitä ei toteuteta. Meidän velvollisuus varhaiskasvattajina on tukea lasten ympäristöherkkyyden kasvua ja opettaa vastuulliseen kulutukseen mm. veden, sähkön ja materiaalin säästämisen myötä. Perheiltä kuulee, kuinka lapset kotona opettavat vanhemmille mitä ovat päiväkodilla oppineet. Keke tiimi koki myös hyvänä perinteenä Flooran päivänä 13.05. järjestettävän siivouspäivän. Tällöin henkilökunta, lapset ja mahdollisuuksin mukaan heidän vanhempansa lähtevät keräämään roskia päiväkodin lähiympäristöstä.

Luontokasvatusta pidettiin tärkeänä osana lapsen kasvatusta. Luontosuhteen luominen ja luonnon arvostus olisi hyvä opettaa lapselle jo pienenä. Lasten kanssa metsässä retkeillessä ryhmät ovat havainnoineet, että lapset nauttivat metsässä leikkimisestä ja heidän mielikuvitus pääsee siellä valloilleen. Myös motorinen hyöty koetaan merkittävänä. Telkän päiväkodin sijainti koetaan rikkautena, sillä metsää ja luontoa on hyvin ympärillä ja sinne on helppo lähteä. Puhuimme myös kestävän kehityksen hengessä toteuttamastamme metsäskartelusta aiemmin keväällä. Lapset innostuivat siitä ja halusivat aina vaan lisää luonnon materiaa askarteluun. Aikuiset havahtuivat siitä, että luonnon materiaa voisi tuoda enemmänkin sisälle ja vapaampaan käyttöön esimerkiksi leikkeihin.

Joka päiväkodista löytyy varmasti perheitä, jotka eivät liiku paljon metsässä. Pohdimme mahdollisia syitä tähän myös keke tiimissä. Alueelliset ja kulttuuriset erot vaikuttavat tähän varmasti eniten. Viitsitäänkö nähdä vaivaa lähteä metsään, jos se ei ole ihan lähellä? Luonnosta vieraantuminen ja kaupunkilaistuminen vaikuttavat siihen. Vanhempien omat lapsuuden lähtökohdat vaikuttavat kuinka helposti lähdetään oman lapsen kanssa metsään. Myös arjen rutinoituminen ja harrastekulttuuri voivat vaikuttaa, että mennään mieluummin lähipuistoon kuin metsään.

4.3.3 Ryhmien aikuisten kokemuksia Metsäfestareista

Yleisesti jäänyt fiilis Metsäfestareista oli hyvä ja tapahtumasta jäi hyvä kokonaiskuva. Ryhmien saapuessa rantaan kaikki oli jo valmiina. Alussa syntyi pientä odottelua, kunnes kaikki ryhmät olivat saapuneet, mutta lapset tykkäsivät leikkiä isoilla kivillä sen aikaa. Yhteistä aloitusta alkutanssilla pidettiin hyvänä ja lapset selkeästi nauttivat siitä ja pääsivät tanssiliikkeet valloilleen. Tapahtuman kesto ja toimintapisteiden määrä koettiin sopiviksi. Loppua kohden osalle ryhmistä tuli vähän kiire, mutta todettiin, että niin käy usein. Vastaavia tapahtumia voisi järjestää enemmänkin eri vuoden aikoina. Tapahtuman ohjeistus, toimintapisteiden kiertäminen, alueenrajat sekä informaation vanhemmille olivat hyvät.

Tapahtuman koettiin luovan yhteishenkeä, yhdistävän koko taloa ja pitävän yllä yhtä pedagogista painoaluetta. Tapahtumasta saatiin vinkkejä, joita voi jatkossa toteuttaa sellaisenaan tai soveltaen.

Pedagogisesti tarkasteltuna toimintapisteiden sisällöt koettiin monipuoliseksi ja lasten kiinnostuksen kohteita huomioiviksi. Tapahtuman toiminnallisuus ja konkreettinen tekeminen lisäsivät mielenkiintoa. Toimintapisteet olivat sijoitettu tarpeeksi kauaksi toisistaan, joten ei jäänyt epäselvyyttä millä toimintapisteellä ryhmä toimii ja jokainen ryhmä sai rauhan toimia omalla toimintapisteellään.

Ryhmän mukana kiertävien aikuisten mukaan lasten suosikkeja olivat roskapiste ja luonnon materiasta rakentelupiste. Luupit sitoutuivat osaa lapsista toimintaan ja he saivat ahaa-elämyksiä, kun tarkasteltiin asioita lähemmin. Osa lapsista villiintyi, kun huomasivat toimintapisteellä liikkumisen olevan vapaampaa, pientä odottelua syntyi myös, kun luuppeja

ei riittänyt aivan kaikille, jos ryhmässä oli 20 lasta. Eläinten tunnistuksessa lapset jaksoivat keskittyä yllättävän hyvin. Kuvat olivat hyvät, mutta toimintapisteiden sijoittelu ei ollut paras ryhmiä ajatellen. Kallion päällä oleminen kuormitti polvia ja lapsia sai varoitella kiveltä tippumisesta. Iso ryhmäkoko loi tähän haasteita ja osa lapsista jäi ulkokehälle, eivätkä jaksaneet keskittyä, kun eivät nähneet tai kuulleet kunnolla. Myös kielelliset ja tarkkaavaisuudelliset haasteet toivat oman lisän tähän. Tunnustelu pussukoista ryhmän mukana kiertäville aikuisille jäi vähän kaoottinen olo. Kello alkoi olla jo paljon ja lapset muuttuivat levottomimmiksi, kun huomasivat osan ryhmistä lähtevän, heille tuli kiire ja pussukat lentelivät. Isoille ryhmille pusseja oli liian vähän ja kaikki lapset eivät päässeet tekemään tehtävää. Lapset, jotka tehtävää suorittivat keksivät kerätä pusseihin lisää sieltä löytyvää materiaa.

Haasteina koettiin isot ryhmäkoot suhteutettuna toimintapisteiden sisältöön. Tämä ongelma tuli esille isojen ryhmillä, joissa lapsia oli paikalla noin 20 per ryhmä. Pienten ryhmien kokoon nähden toimintapisteet olivat sopivat. Sisällöllisesti toimintapisteet oli suunniteltu isommille lapsille, mutta olivat muunneltavissa hyvin pienille sopiviksi. Metsän maasto toi oman haasteet pienten lasten liikkumiselle. Aikuisten määrää kiertävän ryhmän mukana rajoitti kekejen sitouttaminen toimintapisteille. Haasteeksi koettiin myös se, että tapahtuma saattaa jäädä hyvin irralliseksi muusta toiminnasta, mutta tämän vuoden keke teema on sitonut näitä yhteen metsäskartelun ja Flooran siivouspäivän myötä.

Kehitettävänä asiana nähtiin muutaman toimintapisteiden sisällölliset tai sijoitukselliset asiat ja tiedonkulku keke palavereista ryhmiin. Tiedon kulun todettiin olevan muutenkin yleinen ongelma koko talossa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Metsäfestareiden tavoitteena oli tukea lasten myönteisen luontosuhteen muodostumista ja luoda heille mukava ja innostava hetki luonnossa uusien kokemusten ja elämysten parissa. Tutkimuskysymykseni tähän liittyen oli: Millä tavoin Metsäfestarit tukivat lasten myönteisen luontosuhteen muodostumista?

Lasten haastattelut toivat ilmi sen, että heillä oli hauskaa ja he selkeästi nauttivat ja olivat innoissaan toiminnallisesta tapahtumasta. Vaikka tehtävät tuntuivatkin lapsista helpoilta, olivat ne mielekkäitä ja toivat ahaa-elämyksiä ja onnistumisen kokemuksia usealle. Haastatteluissa nousi myös esille yhdessä tekemisen merkitys, joka toi yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmälle. Ihan pienimmille lapsille tapahtuma ja aihe jäivät irralliseksi ja vaikeaksi käsitellä, vaikka hekin selvästi viihtyivät ja nauttivat tekemisestä. Toimintapisteiden toiminnallisuus edesauttoi heidän osallistumista tapahtumaan ja antoi myös heille positiivisia luontokokemuksia.

Metsäfestarit tukivat lasten myönteisen luontosuhteen muodostumista tarjoamalla heille positiivisten kokemusten kautta koettuja ja tehtyjä asioita, jotka ovat myönteisen luontosuhteen luomisen edellytys. Toimintapisteillä korostui yhdessä tekeminen ja tiimityöskentely, kun lapset yhdessä rakensivat eläimille pesiä, keräsivät roskia tai etsivät luonnosta luupeilla tarkkailtavia asioita. Luupeilla tarkastellut asiat kiinnostivat ja ihmetyttivät lapsia, etenkin luupin suurentava ominaisuus teki lapsiin vaikutuksen ja sen myötä heille heräsi lisäkysymyksiä ja ihmettelyn aiheita. Metsähallitus (2016) toteaa nettisivuillaan, että luontosuhteen luomiselle otollista ovat myönteiset ja ajatuksia herättelevät luontokokemukset yhteisen tekemisen myötä. Myös Cantell (2011, 332) kertoo lapsuuden luontosuhteen syntyvän myönteisten luontokokemusten kautta ja näitä kokemuksia voivat olla mm. leikki, luonnonilmiöiden seuraaminen ja tutkiminen sekä luonnossa liikkuminen. Metsäfestareiden toimintapisteet pitivät sisällään juuri näitä ominaisuuksia.

Lasten haastatteluissa nousi myös hyvin selkeästi esille heidän empatia luontoa kohtaan roskaamisen ja eläinten kohtelun muodossa. Roskien siivoaminen luonnosta oli selkeästi tärkeä ja ajatuksia herättelevä kokemus lapsille ja heille jäi tunne, että he pääsevät vai-

kuttamaan asioihin. Parikka-Nihti & Suomela (2014, 26) toteavatkin lasten empatiakykyyn vaikuttavan heidän mahdollisuutensa auttaa ja hoitaa eläimiä tai luontoa ja omakohmaisella kokemuksella ja toiminnalla on suuri vaikutus oppimiselle.

Leikki on lapsille luontaisin tapa oppia ja toimia ja he toivat itsekkin leikin mielekkyyden esille haastatteluissa, kun juttelimme mitä metsässä on kivointa tehdä. Itse leikillä ei ole niin väliä, kunhan metsässä sai leikkiä. Leikki luonnossa antaa mielikuvitukselle aivan uudenlaiset rajat kuin sisällä leikkiminen. Viitalaakso (2016) totesi haastattelussa, kuinka leikki voi lähteä jostain hyvin pienestä ja kasvaa siitä, vaikka kuinka isoksi, jos vain lapsen mielikuvitukselle ja leikille annetaan aikaa. Myös uudessa Vasu2017 -luonnoksessa (2016, 28-30) leikin merkitystä lapsen kehityksessä, oppimisessa ja hyvinvoinnin lähteenä korostetaan. Leikin myötä lapset kokevat riemua ja mielihyvää ja he ovat aktiivisia toimijoita. Leikki on myös keskeisessä osassa lapsen identiteetin rakentumisessa. Lapset pääsevät mallintamaan aikuisten ja vertaisryhmän toimintaa leikin kautta sekä toteuttamaan toiveitaan ja haaveitaan, jonka mielikuvituksen käyttö mahdollistaa. Leikin merkitys syntyy itse leikistä ja sen kautta lapset hahmottavat maailmaa. Yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä on myös tarjota lapsille monipuolisia mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin ja luontokasvatus tuo tähän uuden rikkaan ympäristön.

Varhaiskasvatuksen käsikirjassa Raittila (2016, 213-220) esittelee Palmerin vuonna 1998 kehittämän puumallin ympäristökasvatuksesta. Tämä puumalli käsittää ympäristökasvatuksen sisällöt, jotka Palmer on jakanut kolmeen osaan: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä ja toimiminen ympäristön puolesta. Nämä kolme mallia ovat keskenään yhtä tärkeitä ja ne kietoutuvat osittain toisiinsa. Metsäfestareiden voidaan nähdä noudattavan tätä Palmerin puumallia. Kaikki toiminta ja uuden oppiminen tapahtuivat lapsille tutussa lähiluonnossa ja se oli toiminnallista ja kokemuksellista. Lapset pääsivät oppimaan ja kokemaan uusia asioita ympäristöstä mm. tarkkailemalla ja tutkimalla sitä luupeilla sekä pohtimalla eläinten esiintyvyyttä ja turkin värin vaihtoa vuodenaikojen mukaan. Toimimista ympäristön puolesta opittiin havaitsemalla ympäristöä kuormittavia tekijöitä roskaamisen muodossa ja keräämällä niitä oikeisiin lajittelupisteisiin. Näiden kolmen osa-alueen yhdistyminen tarjosi lapsille esteettisiä, eettisiä ja kokemuspohjaisia kokemuksia luonnosta. Nämä Palmerin puumallin kolme osa-aluetta ovat mainittu myös uudessa Vasu2017 -luonnoksessa (2016, 40) ja ne on nostettu esille varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuksen tavoitteiden yhteydessä.

Vasu2017 -luonnoksessa (2016, 10-11) määritettyjen arvoperustojen mukaan lasten kokemusmaailmaa tulisi rikastaa, jotta luontosuhde voisi muodostua herkäksi, uteliaaksi ja vastuulliseksi. Kestävän elämäntavan periaatteita ja arkikäytänteitä noudatetaan niin, että lapsen sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Metsäfestareissa oli huomioitu luontosuhteen muodostuminen, ekologinen sekä sosiaalinen kestävä kehitys.

Metsäfestarit tukivat lasten luontosuhteen muodostumista siltä osin, kun noin pienessä ajassa ja yhden tapahtuman myötä siihen pystyivät. Se oli kuitenkin vain kertaluontoinen tapahtuma, joten varsinaista muutosta jo muodostuneelle luontosuhteelle tuskin tapahtui. Luontokasvatukselle kuten muullekin kasvatukselle on annettava aikaa ja vasta pidemmällä havainnoinnilla ja tutkimisella voidaan sanoa, kuinka se vaikuttaa lapsiin. Temmes (2006) on väitöskirjassaan tutkinut kolmena peräkkäisenä vuotena samojen 20 peruskouluikäisen nuoren luontoon liittyviä kokemuksia, joten sen aineiston laajuuden ja tutkimuksen keston perusteella on voitu tehdä luotettavampia johtopäätöksiä luontokokemuksista.

Metsäfestareiden tavoitteena oli myös vahvistaa Telkän päiväkodin kestävä kehityksen henkeä yhteisen toiminnan kautta ja tuoda päiväkodille uusia toimintamalleja kestävä kehityksen toteuttamiseen. Tutkimuskysymykseni näihin liittyen olivat: Millä tavoin Metsäfestarit tukivat työyhteisön yhteenkuuluvuuden tunnetta ja millaisia uusia toimintamalleja työntekijät saivat Metsäfestareilta kestävä kehityksen ja luontokasvatuksen toteuttamiseen?

Metsäfestareiden järjestäminen auttoi päiväkodin yhteishengen luomisessa ja toi yhteenkuuluvuuden tunnetta niin aikuisille kuin lapsille. Tämä kävi ilmi haastatteluissa esille nousseissa kommentteissa. Aikuiset kokivat yhteisen tekemisen tuovan yhtenäisyyttä ja luovan me -henkeä päiväkodille. Välillä on päiviä, jolloin ei näe toista lapsi ryhmää ollenkaan, jos ulkoiluajat ja muu toiminta menevät ristiin. Tämä tapahtuma kokosi koko päiväkodin samaan paikkaan yhteisen toiminnan äärelle, vaikka omissa ryhmissä toimitiinkin. Metsäfestareiden aiheen koettiin olevan tärkeä ja tukevan päiväkodin arvoja ja yhtä pedagogista painoaluetta, joka taas tuki yhteisen asian puolesta työskentelyä ja näin ollen lisäsi yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhdessä työskentelyä.

Metsäfestarit eivät tuoneet aivan uusia toimintamalleja työyhteisöön, enemmänkin uusia vinkkejä ja näkökulmia luontokasvatuksen toteuttamiseen. Se kannusti aikuisia myös ottamaan asioista lisää selvää. Toimintapisteiden myötä esimerkiksi eläinten tunnistuspistettä vetävä keke tiimiläinen oli itsenäisesti ottanut lisää selvää eläinten talviturkin vaihdon syistä, jotta osaisi kertoa siitä tarkemmin lapsille.

Metsäfestarit herättelivät myös aikuisia pohtimaan, miksi vastaavia toimintoja ei käytetä arjessa enemmän. Moni aikuinen pohti toimintapisteiden sisällön olevan helposti muunneltavissa esimerkiksi metsäretkille sovellettaviksi ja materiaalin mukaan ottaminen herätteli myös keskustelua. Pelkästään aistien monipuolisempi käyttö toisi vaihtelua retkille. Kaikki Metsäfestareita varten koottu materiaali säilytettiin ja niitä aiotaan käyttää jatkossa myös oman ryhmän kanssa työskentelyssä. Metsäfestareista jäi myös hyvä pohja vastaavanlaisten tapahtumien suunnitteluun. Näiden myötä voin todeta, että työntekijät saivat osittain uusia toimintamalleja ja ideoita työhönsä.

Jos järjestäisin Metsäfestarit nyt uudestaan, on siellä muutama asia, jotka tekisin toisin. Kiinnittäisin enemmän huomiota ryhmien siirtymiseen tapahtumapaikalle ja ryhmien välistä yhteistyötä voisi kehittää esimerkiksi siten, että pienten ja isojen ryhmät siirtyisivät paikalle yhdessä ja isot voisivat olla pienempien pareina. Toimintapisteiden sijoittelussa tulisi ottaa paremmin huomioon isot ryhmäkoot ja se, että jokainen lapsi näkisi, kuulisi ja pääsisi toimimaan samaan aikaan. Minusta oli kuitenkin hyvä, että jokaisella toimintapisteellä oli yksi aikuinen ohjaamassa toimintaa, jolloin lapset saivat samanlaisen kokemuksen jokaisesta pisteestä.

6 POHDINTA

Omasta mielestäni Metsäfestarit onnistuivat hyvin. Olen tyytyväinen keke tiimin panokseen ja innostukseen, joka heillä kasvoi työn edetessä. Myös muun henkilökunnan tuki oppinäytetyötäni kohtaan tuntui hyvältä. Omaan työpanokseeni tapahtuman järjestämisessä olen tyytyväinen ja pidin tiukasti kiinni sovituista asioista ja katsoin asioiden etenevän oikeaan suuntaan oikeassa aikataulussa. Tapahtuman pääkoordinoijana toimiminen lisäsi omaa itsevarmuuttani ja teoriaan tutustumisen myötä koin asiantuntijuuteni aiheita kohtaan kasvaneen. Tämä lisäsi itsevarmuutta myös kestäväen kehityksen vastaavana toimimiseen. Koen itse saaneeni paljon uusia menetelmiä ja ajatusmalleja tämän oppinäytetyön työstämisen myötä ja tulen varmasti hyödyntämään ja kehittämään niitä tulevaisuudessa työelämässä.

Metsäfestareiden vaikutusta lapsiin oli ilo seurata. Oli kiva seurata lasten aitoa ja välitöntä iloa heidän touhutessaan toimintapisteillä ja heidän saamiaan ahaa -elämyksiä. Haastattelussa esille tullut myötätunto ja empatia luontoa kohtaan lämmittivät mieltäni, varsinkin lasten kommentit roskaamisesta ja eläintenkohtelusta. Lapset pääsivät yllättämään minut tiedollaan metsässä liikkumisessa ja jokamiehen oikeuksista.

Jokaista asiaa voi aina kehittää, kuten myös Metsäfestareita. Aikuisten haastattelussa pohdimmekin jo näitä kehityksen paikkoja. Seuraavat asiat tulee huomioida tarkemmin vastaavanlaisen tapahtuman järjestämisessä: saapuminen, toimintapisteiden sijoittelu ja sisältö mitoitettu sopivammaksi isolle ryhmäkoolle.

Pidän tärkeänä asiana, että kestäväen kehitystä ja luontokasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa. Mitä aikaisemmin lapset oppivat käyttäytymismallit kestäväen kulutukseen, sitä vastuuntuntoisempia heistä kasvaa. On tärkeä muistaa painottaa myös sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä, eikä vain ekologista ja taloudellista. Lapsille tulisi antaa mahdollisuus oppia mahdollisimman paljon omasta kulttuuriperimästä ja oman kulttuurin vanhoista tavoista. Kulttuurisen kestäväen kehityksen edistämiseen voitaisiin myös hyödyntää vanhempien tietotaitoja ja samalla se tukisi kasvatuskumppanuutta ja toisi enemmän yhteistyötä kodin ja päiväkodin välille. Myös kestäväen kehitykseen valveutuneet perheet voitaisiin heidän kiinnostuksen mukaan ottaa aktiivisemmin mukaan päiväkodin

kestävän kehityksen toimintaan ja pyytää esimerkiksi heitä puhumaan vanhempain illassa teemaan liittyvistä aiheista, kuten Telkän päiväkodilla on tehty.

Luontokasvatuksen ja ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen luominen jo varhaislapsuudessa on minusta todella tärkeää. Luonto tarjoaa lapsille monipuolisen oppimisympäristön, jossa varsinkin mielikuvitus pääsee valloilleen. Vaikka leikin tärkeyttä korostetaan lapsen arjessa, tulisi luonnossa liikkumisen tarjota lapselle myös motorisia haasteita, mahdollisuuksia uuden tutkimiseen sekä ihmettelyyn ja kyseenalaistamiseen, jotta luontosuhteen kehitys olisi monipuolista. Nuorena saadut merkittävät kokemukset luonnosta voivat kantaa pitkälle ja lapset voivat muistella niitä vielä aikuisenakin. Olen iloinen siitä, että uusissa varhaiskasvatuksen ohjaavissa asiakirjoissa on nostettu enemmän esille luontokasvatusta ja sen tärkeys on havaittu.

Jatkotutkimusaiheena voisi tutkia luontosuhteen muodostumisen näkyvyyttä pidemmällä aikavälillä lisäämällä luontokasvatusta päiväkodin arkeen ja tehdä siitä konkreettisia havaintoja tietyn ajanjakson jälkeen. Myös lasten osallisuutta päiväkodin kestävässä kehityksessä voisi lähteä tutkimaan, sillä sitä on tutkittu yleisellä tasolla.

Tutkimuksen eettisen perustan muodostavat ihmisoikeudet. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan on selvitettävä osallistujille tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät ja tehtävä osallistujalle selväksi mistä tutkimuksessa on kysymys. Osallistuminen tutkimukseen tulee olla vapaaehtoista ja osallistujan oikeudet ja hyvinvointi tulee turvata. Kerätty tieto tulee käsitellä luottamuksellisesti ja osallistujilla on oikeus pysyä nimettömänä niin halutessaan. Tutkijan on oltava myös vastuuntuntoinen ja noudatettava lupaamiaan sopimuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Opinnäytetyöni eettisyyttä tukee vanhemmilta kysyty lupa lasten haastatteluun ja valokuvaukseen. Vanhemmille kerroin mitä ollaan tekemässä, miksi työtä tehdään ja mihin kerättävä tieto lopulta tulee. Kerroin myös lapsille ennen haastattelua miksi haastattelen heitä. Lasten nimet ovat myös muutettu tunnistettavuuden vuoksi, kun lainasin heiltä suoria kommentteja lopullista opinnäytetyötäni varten. Haastatteluihin osallistuminen oli kaikille vapaaehtoista.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Luotettavuutta arvioitaessa on hyvä kuitenkin muistaa seuraavia kohtia: Mitä tutkit ja miksi, miksi aihe on tutkijalle tärkeä, miten aineiston keruu on tapahtunut, millä perus-

teella haastateltavat ja tiedonantajat on valittu, miten tutkimus aineisto on koottu ja raportoitu. Viimekädessä tutkimus arvioidaan kokonaisuutena, jolloin sisällön johdonmukaisuus painottuu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140.) Opinnäytetyöni luotettavuutta tukee monipuolinen lähdeaineiston käyttö, ammattitaitoisten kollegoiden asiantuntijuus ja varhaiskasvatuslain sekä ohjaavien asiakirjojen käyttö. Asiantuntija haastattelu ja uusi VASU2017 luonnos tuovat työhön ajankohtaista tietoa. Opinnäytetyöni aihe on ajankohmainen ja itseä kiinnostava, joten motivaatio työntekemiseen on ollut suuri. Haastateltaviksi lapsiksi valikoitui kaikki siihen halukkaat ja keke tiimiläiset ovat sitoutuneet heille asetetun vastualueen hoitamiseen. Opinnäytetyöni etenee loogisesti ja selkeästi vieden lukijan teorian kautta tapahtuman suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Opinnäytetyötä kirjottaessani olen pohtinut asioita avoimesti ja rehellisesti.

LÄHTEET

Cantell, H. 2011. Lapsuus ja nuoruus ympäristösuhteen perustana. Teoksessa Niemelä, J., Furman, E., Halkka, A., Hallanaro, E-L. & Sorvari, S. (toim.). Ihminen ja ympäristö. Helsinki: Gaudeamus.

Drexhage, J. & Murphy, D. 2010. Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012. [PDF] Luettu: 28.08.2016. http://www.un.org/wcm/webdav/site/climatechange/shared/gsp/docs/GSP1-6_Background%20on%20Sustainable%20Dev.pdf

Erat, B. 1994. Ekologia, ihminen, ympäristö. Helsinki: Rakennusalan kustantajat RAK & Kustantajat Sarmala Oy.

Henttonen, K. & Välimäki, P. 1989. Sanoista tekoihin. Arkielämän ympäristöopas. Helsinki: SKSK-Kustannus Oy.

Hiltunen, J. & Konivuori, H. 2004. Vihreä draama. Draaman keinoin kestäviin elämäntapoihin. Helsinki: Kustantajat Sarmala Oy & Rakennusalan Kustantajat RAK.

Kalliola, T., Kurki, A., Salmi, M. & Tamminen-Vesterbacka, T. 2010. Matkalla Ohjajuuteen. Helsinki: Kirjapaja.

Korhonen, R. 2010. Lapset oppivat kulttuuriperinnettä yhdessä toisten kanssa. Teoksessa Turja, L. & Fonsén, E. (toim.) Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujanen matkassa. Tampere: Juvenes Print & Suomenvarhaiskasvatus Ry.

Luomi, A., Paananen, J., Viberg, K. & Virta, L. 2010. Keke päiväkodissa. Kestävän kehityksen opas. [PDF] Luettu 11.06.2016. http://www.4v.fi/files/4679/Keke_paivakodissa.pdf

Metsähallitus. 2016. Luontosuhteen merkitys. Luettu 08.07.2016. <http://www.luontoon.fi/retkeilynabc/ymparistovinkit/luontosuhde>

Nikodin, A., Kokkonen, A. & Viberg, K. 2013. Yhteinen käsitys. Kestävän kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen sanasto ja käytännöt. Tallinna: K-Print Oy.

Opetushallitus. VASU2017 – varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistaminen Luettu 14.06.2016. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus

Pajunen, T., Järvinen, T., Kirmo, M. & Niemi, S. 2013. Kestävä kehitys Ylöjärven varhaiskasvatuksessa. [PDF] Luettu 11.06.2016. http://www.ylojarvi.fi/site/assets/files/5789/kest_v_kehitys_yl_j_rven_p_iv_hoidossa.pdf

Parikka-Nihti, M. 2011. Pieniä puroja. Kasvua kohti kestävä kehitystä. Lasten keskus.

Parikka-Nihti, M & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pietarinen, J. 2000. Ihmislähtöiset luontoarvot ja luonnon omat arvot. Teoksessa Haapala, A. & Oksanen, M. (toim.) Arvot ja luonnon arvottaminen. Helsinki: Gaudeamus Kirja.

Raittila, R. 2016. Ympäristökasvatus on lasten toimintaa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rissanen U., Pasanen, M., Mankinen, T., Merikallio, P., Vuorio, L., Saloranta, R., Salmijärvi, K., Makkonen, H. 2006. Päivähoidon kestävä kehityksen toimintaohjelma. [PDF] Luettu 11.06.2016 http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=dc2a6433-91cc-444c-89f4-49485243b574&groupId=112792

Sahi, V. 2014. Koulumetsäopas. Käsikirja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaamiseen. Helsinki: Suomen luonnonsuojeluliitto Ry.

Suosalo, A. & Tavasti, A. 2008. Lasten aurinkovuosi. Opas ekologiseen lastenkulttuuriin. Turku: Kustannusosakeyhtiö Sammakko.

Telkän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. 2015. Tulostettu 06.06.2016. Viitattu 21.06.2016.

Temmes, E. 2006. Luonto koululaisten kokemana. Tapaustutkimus Hangosta. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Väitöskirja.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Ladullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varhaiskasvatuslaki 8.5.2015/580.

Vasu2017 luonnos. 2016. Tulostettu 11.04.2016. Viitattu 21.06.2016.

Viitalaakso, A. Ympäristökasvattaja 2016. Haastattelu 11.04.2016. Haastattelija Pokela, H. Tampere.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Wolff, L-A. 2004. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa Cantell, H. (toim.). Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1. Lupakysely vanhemmille

Hei Vanhemmat!

Täydennän työn ohella sosionomi (amk) koulutukseeni lastentarhaopettajan pätevyyttä ja aloitan opinnäytetyöni tekemisen. Sen aihe on: kestävä kehitys varhaiskasvatuksessa ja sen pääpaino tulee olemaan luontokasvatuksessa. Suoritan opinnäytteeni toiminnallisena työnä ja suunnittelen ja järjestän yhdessä kestävä kehityksen (keke) tiimin kanssa toukokuussa koko talon Metsäfestarit.

Tarkoitukseni on myös haastatella muutamaa lasta Metsäfestareiden jälkeen metsästä, luonnosta ja Metsäfestareista. Lapset esiintyvät nimettömänä lopullisessa opinnäytetyössäni. Työhön olisi myös tarkoitus liittää muutamia yleisiä valokuvia Metsäfestareilta.

Kysynkin nyt teiltä, vanhemmat, lupaa lapsenne haastattelemiseen ja valokuvaamiseen opinnäytetyötäni varten.

Jos haluat kysyä asiasta tarkemmin, tule rohkeasti jutulle.

Terveisin Heli, Hopeasepiltä

Lastani saa	Valokuvata	Haastatella	Huoltajan allekirjoitus
Lapsen nimi			
Lapsen nimi			
Lapsen nimi			
Lapsen nimi			

Liite 2. Riskianalyysi

1 (2)

Keke palsa 29.04.2016

Metsäfestareiden riskianalyysin laatiminen

Yleiset turvallisuus asiat

- Lapsille laitetaan lähtiessä huomioliivit, joissa päiväkodin nimi ja puhelinnumero
- Jokaisella ryhmässä on lapsilista mukana, josta saadaan myös lapsiluku
- Jokaisella ryhmällä on oma puhelin mukana, jossa on päiväkodin sekä jokaisen lapsen kotinumerot tallennettuina
- EA-pussukat löytyvät jokaiselta toimintapisteeltä
- Aikuisia riittävästi matkassa, kaikki aikuiset lähtevät mukaan

Mahdolliset riskit, niiden todennäköisyys/seuraukset ja ennaltaehkäisy**Todennäköisyys**

- Hyvin pieni
- Pieni
- Suuri
- Hyvin suuri

1. Autoteiden ylitykset

- Matkalla on kaksi autotien ylitystä

Riskit:

- Joku lapsista lähtee juoksemaan tien yli katsomatta tuleeko autoja
- Joku voi kompastua tien ylityksen aikana

Seuraukset:

- Auto voi törmätä lapseen
- Kaatuessa voi loukata itseään

Todennäköisyys ja ennaltaehkäisy: Hyvin pieni

- Päiväkodilla retkeillään paljon ja lapset ovat retkien myötä oppineet kuinka liikenteessä käyttäytyään
- Huomioliivit näkyvät kauas ja antavat hyvin huomiota autoilijoille, jotka hidastavat ajoissa ja antavat tietä
- Aikuisia on riittävästi matkassa ja lapsi voi tarvittaessa kävellä aikuisen kanssa käsi kädessä
- Aikuisten sijoittuminen jonossa on myös huomioitu

2. Järvi sekä kalliot rannalla

- Ranta-alueella on kaksi kallio aluetta sekä pitkä rantaviiva

Riskit:

- Joku lapsista tippuu kallioilta
- Joku lapsista tippuu järveen

Seuraukset:

- Kalliolta tippuessa voi loukata itsensä pahasti
- Järveen voi hukkua, jos ei osaa uida

(jatkuu)

Todennäköisyys ja ennaltaehkäisy: Pieni

2(2)

- Toiminta-alueen rajat ovat tarpeeksi kaukana kallioista ja järvestä
- Kaikki aikuiset tietävät toiminta-alueen rajat ja ohjaavat lapsia pysymään niiden sisällä
- Aikuisten sijoittuminen
- Kaikki aikuiset seuraavat kaikkien ryhmien lapsia

3. Luonto: juurakot metsässä, mahdollisesti liukas nurmikko

- Yksi toiminta toimintapiste sijaitsee metsäpolun varrella ja muu toiminta-alue on nurmikentällä

Riskit:

- Kompastumiset ja kaatumiset

Seuraukset:

- Kaatuminen kivien päälle, oksien päälle, jotka voivat aiheuttaa vahinkoa
- Voi kaatua niin, että risut/kepit osuvat silmään
- Pieniä kolhuja ja mustelmia kaatumisen seurauksena

Todennäköisyys ja ennaltaehkäisy: Suuri

- Metsän epätasainen maasto on varsinkin pienille lapsille haastavampi kulkea, joten kaatumiset ovat hyvin todennäköistä
- Rauhallinen siirtyminen toimintapisteeltä toiselle takaa turvallisen liikkumisen epätasaisessa maastossa
- Aikuinen ohjeistaa rauhalliseen liikkumiseen ja varoittaa mahdollisista juurakoista

4. Kasvien syönti

- Valitulla alueella ei tarkistus hetkellä näkynyt myrkyllisiä kasveja

Riskit:

- Alueella voi olla myrkyllisiä kasveja/marjoja

Seuraukset:

- Oireilu myrkyllisistä kasveista

Todennäköisyys ja ennaltaehkäisy: Pieni

- Aikuinen ohjeistaa lapsia, ettei saa laittaa mitään suuhun
- Soitot myrkytyskeskukseen tarpeen vaatiessa 09 471 977

5. Kiusaaminen

- Toimintapisteillä saattaa tulla oman vuoron jonottamista ajoittain, joka saattaa turhauttaa lapsia

Riskit:

- Kaverin töniminen
- Pienen kiusan tekeminen
- Toisen tahallinen ärsyttäminen/härnäminen
- Toisten leikin/ rakennelmien rikkominen

Seuraukset:**Todennäköisyys ja ennaltaehkäisy: Pieni**

- Keksitään lapsille oheistoimintaa vuoron odotuksen ajaksi
- Ohjeistetaan lapsia, ettei muiden rakennelmia saa rikkoa